

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Sociální práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů

Diplomová práce

Autor:	Bc. Michaela Vaníčková
Studijní program:	N6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální politika a sociální práce
Forma studia:	Prezenční
Vedoucí práce:	PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Michaela Vaníčková
Studium:	U17031
Studijní program:	N6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce
Název diplomové práce:	Sociální práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů
Název diplomové práce AJ:	Social work with child victims of moral crimes

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tématem diplomové práce bude sociální práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů. V teoretické části budou vymezeny základní pojmy a charakterizovány mravnostní trestné činnosti. Dále se budu zamýšlet nad typy pomoci při mravnostních trestných činech. Výzkum bude realizován kvalitativní formou a to polostrukturovanými rozhovory.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese. Praha: Grada, 2007, 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2. DUNOVSKÝ, Jiří, et al. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada Publishing, 1995, 245 s., [8] s. fot. Avicenum. ISBN 80-7169-192-5. CHMELÍK, Jan a kol. Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita. Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-739-6. KOLÁŘOVÁ, Alena. Dítě - účastník trestního řízení, sexuálně zneužívané, týrané a zanedbávané dítě z pohledu policie: Mravnostní trestná činnost páchaná na dětech z pohledu policie. Aktuální trendy ve výchovném poradenství: sborník příspěvků ze semináře. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012, , 13-15. ISBN 978-80-7372-883-0. MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015, 190 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5309-6 MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016, 166 s. ISBN 978-80-246-3336-7.

Garantující pracoviště:	Ústav sociální práce, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.
Oponent:	prof. PhDr. Jana Levická, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	29.6.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Novém Bydžově dne .....

.....

Bc. Michaela Vaníčková

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat své vedoucí práce PhDr. Daniele Květenkové, Ph.D., za vedení mé práce a za cenné rady. Dále děkuji všem informantům, kteří mi poskytli rozhovory.

Anotace

VANÍČKOVÁ, Michaela. Sociální práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů. Hradec Králové, 2019. 75 s. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Ústav sociální práce.

Diplomová práce s názvem sociální práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů se zabývá specifiky nastavení pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů z pohledu sociální práce. Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V úvodu diplomové práce zdůvodňuji volbu vybraného tématu. Teoretická část uvádí do problematiky mravnostní trestných činů páchaných na dětských obětech. V první kapitole teoretické části jsou definovány základní pojmy mravnostních trestných činů a následně je seznámeno s problematikou páchaní mravnostních trestných činů přes internet. Druhá kapitola teoretické části je zaměřena na dětskou oběť a práci s ní. V závěru kapitoly je shrnutá problematika viktimizace mravnostních trestných činů páchaných na dětech. Následující kapitola představuje vybrané instituce pomáhající dětským obětem mravnostních trestných činů. V poslední kapitole teoretické části jsou představeny druhy pomoci těmto obětem. V návaznosti na teoretickou část je zpracována část empirická, skládající se ze dvou hlavních kapitol. V první kapitole praktické části je stanoven cíl výzkumu. Hlavním cílem je zjistit jaká jsou specifika nastavení pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Praktická část diplomové práce je zpracována kvalitativní výzkumnou strategií, konkrétně polostrukturovanými rozhovory.

Klíčová slova: Mravnostní trestné činy, sociální práce s dětmi, dítě jako oběť

Annotation

VANÍČKOVÁ, Michaela. Social work with child victims of moral crimes. Hradec Králové, 2019. 75 p. Master Degree Thesis. University of Hradec Králové, Philosophical Faculty, Institute of Social Work.

The diploma thesis called social work with child victims of moral crimes deals with the specifics of setting up the help for child victims of moral crimes in terms of social work. The thesis is divided into theoretical and practical part. In the introduction of the thesis I justify the reason why I chose the topic. The theoretical part introduces the issue of moral crimes committed on child victims. The first chapter of the theoretical part defines the basic concepts of moral crimes and then it is acquainted with the issue of committing crimes through the internet. The second chapter of the theoretical part is focused on child victim and work with it. At the end of the chapter the issue of victimization of crimes against children is summarized. The following chapter presents selected institutions helping child victims of moral crimes. In the last chapter of the theoretical part, the types of help to these victims are introduced. Following the theoretical part, the empirical part of the thesis consists of two main chapters. The first chapter of the practical part defines the goal of the research. The main aim is to find out what are the specifics of setting up the help for child victims of moral crimes. The practical part of the thesis is elaborated by qualitative research strategy, specifically semi-structured interviews.

Keywords: moral crimes, social work with child, child victims

Obsah

Úvod.....	9
1 Mravnostní trestné činy.....	11
1.1 Mravnost a mravnostní kriminalita.....	12
1.2 Mravnostní trestné činy páchané přes internet	15
2 Mravnostní trestné činy páchané na dětech	20
2.1 Dítě jako oběť mravnostních trestných činů.....	20
2.2 Práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů	24
2.3 Problematika viktimizace mravnostních trestných činů	28
3 Instituce pomáhající dětským obětem mravnostních trestných činů	30
3.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí.....	30
3.2 Probační a mediační služba.....	31
3.3 Další pomáhající instituce a subjekty.....	33
4 Druhy pomoci obětem mravnostních trestných činů	36
4.1 Laická pomoc.....	36
4.2 Psychologická pomoc.....	37
4.3 Peněžitá pomoc.....	38
4.4 Právní pomoc	39
4.5 Sociální pomoc	40
5 Výzkumné šetření	42
5.1 Volba metodologie a výzkumná strategie.....	42
5.2 Transformační tabulka	45
5.3 Metodologie výzkumného šetření a volba informantů	47
6 Analýza výzkumného šetření	49
6.1 Zhodnocení statistického trendu vývoje odhalené mravnostní trestné činnosti	49
6.2 Specifika práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů (DC2).....	55
6.3 Formy pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů (DC3)	57
6.4 Spolupráce orgánů při řešení mravnostních trestných činů páchaných na dětských obětech (DC4)	61
6.5 Vyhodnocení výzkumného šetření.....	63
6.6. Diskuze	66
Závěr	67

Seznam tabulek a grafů	69
Seznam použité literatury	70
Seznam příloh	I

Úvod

Téma diplomové práce je sociální práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů. Toto téma jsem zvolila, protože si myslím, že dětské oběti jsou specifická cílová skupina a domnívám se, že mravnostní trestné činy páchané na dětech jsou v dnešní společnosti stále více diskutovaným a velice citlivým tématem. Nicméně tato problematika je stále málo zmapována. V posledních letech jsem zaznamenala snahu ke zlepšení celkové situace ze strany institucí zabývajících se ochranou dětí. Zájem společnosti zůstává ale prozatím slabý.

S kriminalitou se v průběhu života setká většina z nás. Dlouhou dobu se odborná i laická veřejnost zabývala zejména pachateli trestných činů a obětem nebyla věnována dostatečná pozornost. Přelom nastal až v polovině dvacátého století, kdy vznikla nauka, která se zabývá oběťmi trestných činů – viktimologie. V současné době je viktimologie a problematika obětí jako taková předmětem zájmu kriminologů a odborníků zabývajících se kriminologií. Z těchto důvodů jsem se rozhodla spolupracovat při tvorbě diplomové práce nejen se sociálními pracovníky, nýbrž i s kriminalisty.

Prostřednictvím diplomové práce bych chtěla zjistit, jaká jsou specifika systému pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Práce se člení na část teoretickou a vlastní empirické šetření. V teoretické části jsou čtyři hlavní kapitoly, které postupně zprostředkovávají vhled do problematiky dětských obětí mravnostních trestných činů. První kapitola se zaměřuje na základní pojmy jako je mravnost a mravnostní kriminalita. V druhé kapitole budu konkretizovat práci s dětskými oběťmi, pozornost dále budu věnovat problematice viktimizace. V následující kapitole budu popisovat instituce, které s dětmi spolupracují. V poslední kapitole se zaměřím na konkrétní druhy pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů, které budu nadále zkoumat i v empirické části. Všechna témata v teoretické části diplomové práce jsem vybírala úmyslně zaměřené na cíl práce a na základě těchto poznatků, které vycházejí z prostudované odborné literatury, jsem zvolila závěrečné kapitoly obsahující vlastní empirické šetření a shrnutí zjištěných výsledků.

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jaká jsou specifika nastavení systému pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Tento cíl je rozveden a zkoumán čtyřmi dílčími cíli, které budou hodnotit statistické trendy vývoje odhalené mravnostní trestné činnosti, specifikovat práci s dětskými oběťmi, zhodnocovat dostupné formy pomoci dětským obětem

mravnostních trestných činů a hodnotit spolupráci orgánů při řešení mravnostních trestných činů páchaných na dětských obětech.

V rámci vlastního empirického šetření je použita kvalitativní výzkumná strategie za použití techniky polostrukturovaného rozhovoru se sociálními pracovníky a kriminalisty města Hradce Králové. Tuto metodu jsem zvolila z důvodu, abych co nejvíce pronikla do zkoumané problematiky a mohla tak co nejlépe vystihnout autentičnost rozhovorů a případně tak odhalit informace, které by se méně osobní metodou odhalit možná nezdařilo. Empirickou část budu uzavírat krátkým shrnutím, kde uvedu nejdůležitější zjištění.

Zjištěné poznatky z diplomové práce mohou přispět v oblasti zlepšení a zkvalitnění pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Konkrétně její přínos spatřuji pro sociální pracovníky i kriminalisty, kteří pracují s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů a pro ostatní pracovníky ve vybraných organizacích, kteří ať už přímo či nepřímo přijdou do styku s uvedenou cílovou skupinou. V neposlední řadě mohou zjištěné poznatky pomoci obětem samotným.

1 Mravnostní trestné činy

V úvodní kapitole teoretické části budu popisovat mravnostní trestné činy a jejich kategorizaci. Následně zde budu pojednávat o mravnostních trestných činech páchaných na internetu a uvedu výčet internetových stránek, kde mohou děti, které se staly oběťmi mravnostních činů, vyhledat pomoc.

Na začátku teoretické části jsem se rozhodla vymežit a definovat mravnostní trestné činy, kterými se budu zabývat v celé své práci. V úvodní kapitole budu popisovat mravnostní trestné činy a jejich členění. Následně zde budu pojednávat o mravnostní kriminalitě a mravnostních trestných činech páchaných přes internet.

Mravnostní trestné činy jsou činy, které jsou vyjmenované především ve třetí hlavě zvláštní části trestního zákoníku. Vyznačují se tím, že narušují důstojnost oběti v oblasti sexuální. Chmelík a kol. (2003) popisuje mravnostní trestné činy jako (tělesné, duševní sexuální týrání, zneužívání a zanedbávání, ohrožování mravnosti a mravní výchovy, kuplířství a obchodování se ženami) protiprávní zasahování v oblasti svobodného rozhodování o pohlavním styku a zasahující do sféry mravního a tělesného vývoje. Ochrana dětských obětí se projevuje při posuzování samotných sexuálních styků s dítětem, kdy je za trestné považováno i takové jednání, které je mezi dospělými považováno za normální, tím pádem beztrestné.

Dle Chmelíka a kol. (2003) mravnostní trestné činy ovlivňují následující oblasti:

1. morální vztahy ve společnosti
2. život a zdraví občanů poškozených v důsledku protiprávního jednání ve sféře sexuálních vztahů
3. zdravý vývoj mládeže
4. dobré mravy v sexuálních vztazích mezi dospělými jedinci

Trestní zákon č. 140/1961 Sb., rozděluje mravnostní trestné činy na:

1. Znásilnění (§241)
2. Pohlavní zneužívání (v závislosti / ostatní) (§242 odst. 2 a §243 / §242)

3. Komerční forma sexuálního zneužívání (v závislosti / ostatní) (§242 odst. 2 a §243 / §242 odst. 1, 3 a 4)
4. Ostatní pohlavní úchytky (§202)
5. Ohrožování mravnosti (§205)
6. Ohrožování pohlavní nemocí (§226)
7. Ublížení na zdraví pohlavní nemocí (úmyslné / z nedbalosti) (§§221 a 222 / §§223 a 224)
8. Kuplířství (§204)
9. Soulož mezi příbuznými (§245)
10. Obchodování se ženami (§246)
11. Ostatní mravnostní kriminalita (§210)

1.1 Mravnost a mravnostní kriminalita

Dle Chmelíka (2003, s. 15-16) je definice morálky „historicky a kulturně podmíněný soubor hodnotících soudů, zvyků, názorů, ideálů a pravidel, jimiž se lidé řídí ve svém jednání. Dodržování morálky je kontrolováno a hodnoceno zejména veřejností a podléhá sociálnímu tlaku. Dodržování morálky je hodnoceno i samotným člověkem, kdy její porušování podléhá vnitřní sankci ve formě studu, viny, nevole, rozmrzelosti. Teorií morálky je etika.“

Mravnostní kriminalitu pak Chmelík (2003, s. 15) definuje jako „skupinu trestných činů, jejichž typickým obsahem je protiprávní zasahování do sféry svobodného rozhodování o pohlavním styku, mravního a tělesného vývoje“. Je to skupina trestných činů (duševní, tělesné a sexuální týrání, zneužívání a zanedbávání, ohrožování mravnosti a mravní výchovy, kuplířství, obchodování se ženami), podstatou je protiprávní zasahování do sféry svobodného rozhodování o pohlavním styku a do sféry mravního a tělesného vývoje

V literatuře je možné se místo s pojmem mravnostní kriminalita setkat s pojmem sexuální kriminalita. Ve své diplomové práci jsem se rozhodla používat termín mravnostní kriminalita. Mravnostní kriminalita páchaná na dětech je široký pojem. Jsou to takové trestné činy, které zasahují do morálních vztahů ve společnosti, do života a zdraví poškozených osob a do zdravého vývoje dětí. Tato problematika je celospolečensky zásadní; pokud se dle Chmelíka

(2003) nezmění postoj společnosti k této problematice, jestliže nebude laickou veřejností, ale i odbornou společností přijata odpovědnost za ochranu dětí ve společnosti, těžko dojde k radikální změně situace k lepšímu.

Chmelík a kol. (2003) uvádí, že není jednoduché přesně určit, z jakých důvodů se ve společnosti mravnostní trestná činnost vyskytuje. Důvodů může být více. Většina lidí si pachatele nejtypičtějších mravnostních trestných činů, jako je znásilnění či pohlavní zneužití, představí jako nějakého sexuálního devianta nebo osobu s patologickými sklony apod. Naopak ale pachatel může být často osoba nedevariantní. Důvodem může být např. dlouhodobě neuspokojená potřeba sexuálního styku. Domnívám se, že v oblasti mravnostní trestné činnosti hraje důležitou roli internet a média. Postupně a nenápadně se díky těmto zprostředkovatelům posouvají hranice toho, co ještě je a není přípustné. Děti zde sdílejí, kde se právě nacházejí, své osobní fotky a všechny tyto údaje mohou být lehce přístupné naprosto cizím osobám a mohou se tak stávat lehce dostupným terčem. K páchání mravnostní kriminality může přispívat alkohol, drogy a jiné návykové látky, pomocí kterých si pachatel může dodávat kuráž.

Mravnostní kriminalita patří k trestné činnosti, která je někdy utajovaná oběťmi samotnými. Jak zmiňují Novotný, Zapletal (2008) důvodem může být hanba, strach z následků, které by nahlášení trestného činu mohlo vyvolat. Děti mohou mít obavy o svůj život, dále pak například strach z medializace, společenského odsouzení. Roli však může také hrát nedůvěra ve vyšetřujících institucích. Mravnostní kriminalita se snaží, aby se společnost více podílela na zvýšení zájmu o ochranu dětí, mládeže a dospělých osob před všemi negativními vlivy typu sexuální nevázanosti.

ČLENĚNÍ MRAVNOSTNÍ KRIMINALITY dle Chmelíka a kol. (2003)

- Podle předmětu ochrany:

1. Trestné činy zasahující do svobody v rozhodování v pohlavních vztazích
2. Trestné činy ohrožující mravní vývoj mládeže

Do této skupiny patří pohlavní zneužívání, ohrožování mravnosti a mravní výchovy mládeže.

3. Trestné činy zasahující do dobrých mravů v pohlavních vztazích

Jedná se o kuplířství, soulož mezi příbuznými, obchodování se ženami.

- Podle osoby pachatele

1. osoba mladší 15 let
2. osoba mladší 18 let
3. osoba přičetná či pohlavně úchylná apod.

- Podle způsobu páchaní:

Tato kategorie je zaměřená na vyspělost pachatele – na předmět útoku, vztah mezi pachatelem a obětí.

1. Trestné činy páchané mezi dospělými osobami staršími 18 let

Jedná se o znásilnění a aktivity organizovaného zločinu – kuplířství, obchodování se ženami, vydírání, omezování a zbavení osobní svobody. Bývají prostředkem nezákonného výtěžku (kapitalizace jednání), které bývá doprovázeno obvykle fyzickým či psychickým násilím či výhružkami bezprostředního násilí.

2. Trestné činy páchané mezi mládeží – osobami mladšími 18 let – obvykle do 15 let či kolem 16 let

Je to pohlavní zneužívání, u kterého je často postrádáno násilí, k pohlavnímu styku dochází převážně po vzájemné dohodě, mezi pachatelem a obětí bývá citová vazba, láska. Často za přítomnosti alkoholu potlačujícího bariéry ostychu a bez prokazatelného vědomí pachatele, že oběť je mladší 15 let.

3. Trestné činy páchané na mládeži nebo osobách pod 18 let, často mladších 15 let

Je to bezdotykové až dotykové pohlavní zneužití. Tyto násilné činy vykonávané vysoce nebezpečným jednáním pachatele mají výrazný dopad na psychický a fyzický vývoj oběti a tímto zanechávají trvalé následky na zdraví oběti v podobě tělesného či traumatizujícího psychického poškození. K tomu dochází z důvodu fyzické převahy pachatele nad obětí. Mezi obětí a pachatelem často existuje různá forma závislosti.

Ve své knize uvádí Zapletal (2008), že mravnostní kriminalita se obecně vyznačuje vysokou latencí. Konkrétně o sexuálním zneužívání se často mluví jako o „vrcholku ledovci, který ční nad hladinou jen svou malou viditelnou částí“. Jedná se o citlivý zásah do nejintimnější sféry oběti, proto je tento druh kriminality často zatajován. Musím zdůraznit, že skutečná mravnostní kriminalita tvoří až desetinásobek registrované. Policie registruje pouze odhalenou kriminalitu, nikoli veškerou, to znamená, že jsou to pouze nahlášené mravnostní trestné činy, nikoli

objasněné. Dostupné statistiky tedy nezahrnují latentní kriminalitu a navíc je mohou zkreslovat falešná oznámení. Podle Weisse (2005) se jedná o vzácný jev, jeho existenci ale nevyvrací a odhaduje ho na pouhých pár procent z celkového počtu nahlášených případů. Za upozornění stojí, že původcem falešného obvinění jsou jen zřídka samotné děti.

1.2 Mravnostní trestné činy páchané přes internet

Kapitolu věnovanou mravnostním trestným činům páchaných přes internet jsem se rozhodla zařadit z důvodu, že to jsou činy, které se stávají fenoménem dnešní doby a stále více se rozšiřují mezi děti. Tyto konkrétní mravnostní trestné činy se dle mého navýšily v posledních letech zejména díky naší době, která nám umožňuje snadno se dostávat k informacím pomocí informačních a komunikačních technologií včetně počítačových sítí. Velký nárůst informačních technologií s sebou přináší nová společensky škodlivá jednání, proto je kybernetické kriminalitě věnována stále větší pozornost. Tyto mravnostní trestné činy jsou definovány Policií ČR (<https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>) jako trestná činnost, která je páchána v prostředí informačních a komunikačních technologií včetně počítačových sítí. Samotná oblast informačních a komunikačních technologií je buď předmětem útoku, nebo je páchána trestná činnost za výrazného využití informačních a komunikačních technologií jakožto významného prostředku k jejímu páchání. Kyberkriminalita se stala fenoménem konce 20. století a ve 21. století zaznamenala prudký vzrůst. Počítačová kriminalita se mění s vývojem technologií a prolíná výpočetní techniku s komunikačními technologiemi. Mravnostní trestné činy páchané přes internet jsou trestné činnosti, v níž figuruje určitým způsobem počítač jako souhrn technického a programového vybavení, a to jako předmět této trestné činnosti. Často se stává, že pachatelé užívají informační a komunikační technologii jako nástroj spáchání činu, který by mohli spáchat i jiným způsobem, ale v konkrétním případě jeho spáchání tuto techniku vyžaduje.

Obecně lze říci, že právě sociální sítě jsou fenoménem posledních 20 let. Napomáhají ve velké míře dětem k socializaci ve společnosti. Prostřednictvím internetu, konkrétně sociálních sítí, chatů apod., se snaží seznámit se s dalšími vrstevníky a neuvědomují si veškerá rizika, která jim z této činnosti hrozí. Oběťmi jsou tedy často malé děti i ve věku kolem šesti let. Dopad na oběti takové trestné činnosti je markantní.

Většina pachatelů uvedené trestné činnosti má jeden z motivů ke spáchání trestné činnosti. Je to buď snaha získat materiál (fotografií případně videa zobrazujícího dítě) či touha po osobním setkání se sexuálním podtextem, nebo jsou to zájmy ekonomické, kdy je cílem finanční prospěch z následného vydírání. Děti často nedokáží odhadnout moc a vliv internetu. Výše zmíněné technologie společně s komunikačními prostředky daly podnět ke vzniku nového páchaní sexuální kriminality na dětech. Dle stránek <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx> se jedná především o situace, kdy pachatelé využívají k nalákání dětí k sexuálním praktikám tzv. Grooming.

Blatníková (2009) popisuje Grooming jako nalákání dítěte pomocí internetu k sexuálnímu chování. Děti se prostřednictvím internetu baví o sexu a získávají důvěru ke groomerovi. Dětské oběti v kyberprostoru ztrácí zábrany a neuvědomují si veškerá rizika. Groomer si na začátku získává náklonnost dítěte a buduje si tak důvěru. Vzájemnou důvěru může groomer získávat vynaložením pozornosti např. formou zaslání peněz na účet dítěte apod. Tyto technologie umožňují pachateli poskytnout anonymitu. Vztah mezi obětí a pachatelem může přerůst v osobní setkání a následně sexuálnímu obtěžování a zneužití dítěte. Při groomingu dochází k využívání dětské pornografie, často to je to praktikováno prostřednictvím zasílání textových a obrazových zpráv se sexuálním podtextem přes mobilní telefon. Tento materiál poskytují z naprosté většiny děti dobrovolně, většinou protože touží po pozornosti a pochvale. Následně jsou ale odeslaným materiálem vydírání a dostávají se do svízelné situace. Materiál v drtivé většině případů bez omezení koluje v síti Internet a jeho definitivní odstranění je prakticky nemožné. Někdy se stává, že kompromitující materiál mají lidé kolem oběti, ale oběť samotná už jej nemá.

Dítě se následně může nechávat vydírat a stává se obětí jednoho z nejzávažnějších problémů, ke kterému dochází prostřednictvím informačních a komunikačních technologií včetně počítačových sítí – sexuálního zneužívání. Ve chvíli, kdy psychický tlak dítěti přeroste přes hlavu, rozhodne se případ oznámit a může být vystaveno sekundární viktimizaci. Velkým dílem k sekundární viktimizaci přispívají média, která zveřejňují informace o dětských obětech. Sekundární viktimizaci se budu dále věnovat v samostatné kapitole. V zahraniční kazuistice se objevují případy, u kterých zveřejňování informací o dětských obětech v průběhu vyšetřování mělo na psychický stav oběti takový vliv, že některé oběti dovedlo až k sebevraždě. Při vyšetřování sexuálního zneužívání přes internet se můžeme setkat s neprofesionalitou pracovníků jako je např. bagatelizace problémů, mentorování či s nedostatek empatie.

Ráda bych zde uvedla kazuistiku: Mladý muž se prostřednictvím sociálních sítí seznamoval s nezletilými dívkami, několika z nich ještě nebylo ani patnáct let. Muž s oběťmi chatoval o sexuálních tématech a požadoval po nich erotické fotografie, které následně posílal dalším osobám. Myslím si, že toto je jeden z naprosto obvyklých případů, ke kterým na sociálních běžně dochází. U komerčního sexuálního zneužívání dětí je typické získávání dětí prostřednictvím nabídek zaměstnání či vzdělání. Jedná se o modeling, au pair, hostesky apod. Děti jsou „agenturami“ lákány k životu v bohatší zemi.

Jak jsem již několikrát podotkla, dětských obětí, které jsou vydírány online, stále přibývá. Nasvědčují tomu dle Kamila Kopeckého online: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikovejevy-spojene-s-online-komunikaci/dalsi-temata/533-sekundarniviktimizace> statistiky hlášených případů z Linky bezpečí, Seznamu.cz a Online poradny E-Bezpečí. Je třeba začít brát větší zřetel na to, že děti stále více využívají online prostředí ke komunikaci a vytváření nových vztahů. Neměli bychom ale zapomínat, že jsou to právě děti, které tráví se sociálními sítěmi valnou většinu svého volného času, i v době kdy jsou jejich rodiče často mimo domov a myslí si, že jejich děti jsou za zavřenými dveřmi bytu v bezpečí. QUAYLE (2004) popisuje, jak velké neznalosti a zkreslené představy o mravnostních trestných činech dnešní společnost má. Je velice důležité, aby se zlepšilo povědomí a chápání tohoto komplexního problému. Zastávám názor, že je potřeba děti vzdělávat a chránit před hrozbami online prostředí a poskytnout jim informace, jak vyhledat případnou pomoc a nebát se hovořit o svých kontaktech na sociálních sítích se svými rodiči. Rizikovou skupinu, která je online vydírána, samozřejmě nelze jasně definovat, protože se obětí může stát kdokoliv. Domnívám se ale, že pokud se obětí stane dítě, nebezpečí spočívá zejména v tom, že si často samo nedokáže poradit a ze studu či jiných důvodů pomoc u dospělého nehledá. Všechny takové případy, které se dětské oběti rozhodnou nenahlásit, mohou skončit tragicky.

Pomoc mohou oběti hledat pomocí internetu, a to na webových stránkách:

- stoponline.cz

Hlášení závadného obsahu na internetu může veřejnost nahlásit prostřednictvím formuláře sdružení CZ.NIC, se kterým Policie ČR spolupracuje. (<https://www.stoponline.cz/stoponline/>)

- horkalinkaczi.cz

Je kontaktní centrum, které přijímá hlášení týkající se nezákonného a nevhodného obsahu na internetu.

Do roku 2015 byla tato webová stránka výhradně zaměřena jen na odstraňování dětské pornografie z internetu a na pomoc s řešením kyberšikany páchané na dětech. Po roce 2015 rozšířila své pole působnosti i na dospělé. (<http://www.horkalinkaczi.cz/index.asp>)

- Seznam se bezpečně

Na webových stránkách <https://www.stream.cz/porady/seznam-se-bezpecne> vznikl projekt, Seznam se bezpečně. Jeho pomoc do roku 2019 vyhledalo než 14 000 lidí. (<https://www.stream.cz/porady/seznam-se-bezpecne>)

- bezpečnyinternet.cz

Je to webová stránka, která má vypracované portfolio, jak se chovat bezpečně na internetu pro děti, rodiče, začínající uživatele internetu a pokročilé uživatele internetu. Zdroj: (<http://www.bezpecnyinternet.cz/>)

- E-bezpečí - poradna.e-bezpeci.cz

Je webová stránka, jež mapuje oblast rizikového chování na internetu. Pomáhá uživatelům, kteří se dostali do obtížné životní situace spojené s internetem či mobilními telefony. (<http://poradna.e-bezpeci.cz/>)

- Rodičovská linka

Na webových stránkách [rodicovskalinka.cz](http://www.rodicovskalinka.cz) mohou vyhledat pomoc rodiče, prarodiče a další rodinní příslušníci, pedagogové a všichni dospělí, kteří mají starost o děti. Rodičovská linka nabízí krizovou pomoc a základní sociální poradenství po telefonu nebo prostřednictvím e-mailu. (<http://www.rodicovskalinka.cz/>)

Celoevropská kampaň proti zneužívání dětí online #SayNo!

Tato kampaň vznikla na pomoc obětem sexuálního nátlaku a vydírání dětí v online prostředí na popud Evropského policejního úřadu Europol v roce 2017. Kampaň s názvem #SayNo! vznikla z důvodu, že páčání trestné činnosti na internetu není stále oběťmi oznamováno v dostatečné míře. Jak jsem již zmínila, mnoho případů internetového zneužívání a vydírání dětí není mnohdy orgánům činným v trestním řízení oznámeno kvůli tomu, že se poškozené děti stydí za materiál, který poskytly pachateli, nebo si mnohdy ani neuvědomují, že se staly oběťmi trestného činu. V návaznosti na tento znepokojivý fenomén evropské orgány uplatňující právo spojily své síly na spuštění kampaně s cílem zvýšit informovanost a bojovat proti zvyšujícímu se trendu online sexuálního nátlaku a vydírání nezletilých osob. Na kampani spolupracovala rovněž Policie České republiky prostřednictvím odborné spolupráce Národní centrály proti organizovanému zločinu. Kampaň #SayNo! Vytvořila krátký film dostupný ve všech jazycích Evropské unie, který pomáhá lidem rozpoznat komunikaci vedoucí k sexuálnímu nátlaku a vydírání. Dále poskytuje online preventivní rady a upozorňuje na důležitost, aby rizikové jednání uživatelé nahlásili kompetentním orgánům. (<https://www.policie.cz/clanek/sayno.apx>)

Cílem První kapitoly teoretické části bylo uvedení čtenáře do zkoumané problematiky diplomové práce. V úvodu jsem zmapovala mravnostní trestné činy a mravnostní kriminalitu. Závěr kapitoly byl věnován mravnostním trestným činům páchané na internetu a výčtem internetových stránek, na které se děti, které se staly obětí takových činů, mohou obrátit.

2 Mravnostní trestné činy páchané na dětech

V předchozí kapitole jsem krátce definovala, co jsou mravnostní trestné činy, a uvedla příklad mravnostního trestného činu páchaných na dětech skrze internetové rozhraní. Pro mou diplomovou práci je nezbytné popsat i problematiku dětských obětí mravnostních trestných činů. V této kapitole bude pozornost směřována k významu samotnému pojmu dětská oběť, jak je s dětskou obětí pracováno, a na konci kapitoly budu popisovat problematiku viktimizace mravnostních trestných činů.

2.1 Dítě jako oběť mravnostních trestných činů

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů [online]. 2018 [cit. 2018-5-12]. Dostupné z <https://zakonyprolidi.cz/cs/2013-45> uvádí, že „Za oběť je považována každá osoba, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, pokud nevyjde najevo opak nebo pokud nejde zjevně o zneužití postavení oběti.“ Do trestných činů se spadá několik dalších činů, jako jsou právě i mravnostní trestné činy.

Bentovim (1998) rozděluje dětské oběti sexuálního zneužívání do 3 skupin, na oběti příležitostné, pravidelné a soustavné.

První skupinou jsou dětské oběti příležitostné. Jedná se oběti, které nejsou k sexuální aktivitě nikým nuceny, vše dělají zcela dobrovolně, k traumatizaci nedochází. Většinou pocházejí z dobré rodiny a tento druh přivýdělků jim přináší vytouženou nezávislost.

Druhá skupina jsou dětské oběti pravidelné. U těchto obětí stále existuje jistá forma nezávislosti, peníze ale vydělávají zprostředkovaně přes kuplíře a ostatní osoby, často vlastní rodinné příslušníky. Tento druh obětí se vyskytuje v České republice především v romských komunitách. U těchto dětí se již může projevit trauma a stres.

Poslední skupinu tvoří oběti soustavné. Nemají svobodu, jsou doslova zotročeny zprostředkovateli a kuplíři. Je s nimi hrubě zacházeno a ve většině případů dochází k rozvinutí posttraumatické stresové poruchy.

Není nijak výjimečné, že dětské oběti mravnostních trestných činů často trpí poruchami spánku, zvýšenou lekavostí a podrážděností. U mladých dívek se jako následky mohou objevit poruchy příjmu potravy a sebedmrzačení. Příznaky popisuje Čírtková (2009) Ludmila, která

uvádí, že alarmujícími znaky pohlavního zneužívání může být únik do fantazie, uzavření se do sebe, přílišná agrese a impulzivita. Jako další znaky může být odpor k autoritám, záškoláctví, zhoršení prospěchu a značně snížené sebevědomí. Častými projevy jsou i psychosomatické potíže (bolesti břicha a hlavy, bušení srdce). Dalšími následky, kterými dětské oběti mohou trpět je nespavost a noční děsy a také posunuté vnímání sexuality, které je u osob, které byly v dětství zneužívány, poměrně časté. Tito jedinci mohou začínat dříve masturbovat, nejsou vyhranění v preferenci sexuálních objektů a můžeme říci, že mají sklon k promiskuitě. Sexuálně zneužité dívky se někdy uchylují k prostituci, alkoholu či drogám. U malých chlapců, kteří byli v dětství zneužíváni např. matkou, lze nalézt společný prvek, a to nenávisti vůči ženám, a mohou opakovaně procházet neúspěšnými manželstvími. Odborníci přes tuto problematiku shodně uvádějí, že všímavost společnosti a ochota občanů oznamovat trestnou činnost páchanou na dětech, je velmi nízká, domnívám se, že to je jedním z alarmujících znaků dnešní společnosti. Myslím si, že svůj podíl na této situaci mají školy, ve kterých je nedostatečně o této problematice hovořeno a nedostatečně s dětmi probíráno, jak mohou vyhledat odbornou pomoc. Důležitou roli u oznamování sexuálního zneužívání obětmi hraje věk dítěte. Většinou malé děti, které nejsou schopny udržet tajemství, mají větší potřebu se někomu svěřit, než starší děti. Starší děti většinou mravnostní trestný čin oznamují déle, protože se domnívají, že jsou jej schopni vyřešit sami.

Ve své knize Čírtková (2007) popisuje, že díky vyšší důvěřivosti u dětských obětí mají pachatelé širokou škálu možností, jak dítě od oznámení odstrašit. U malých dětí to bývá většinou něco jako: „Nesmíš to nikomu říct, jinak by se na tebe maminka moc zlobila a přestala by tě mít ráda.“ Zejména dětské oběti, které pocházejí ze zdravého rodinného prostředí, se se svými zkušenostmi svěřují více a v případě, že je reakce blízkého okolí citlivá, nehodnotí a nekritizuje, pak se dokáží s traumatem rychleji vyrovnat a nepopírat svoji dřívější výpověď. Není výjimkou, že jakmile je dítě zneužito nebo zneužíváno v rodině, šance na oznámení jsou daleko nižší. Dítě si většinou uvědomuje, že kdyby nahlásilo člena rodiny, mohlo byto způsobit její rozpad. Stává se, že pak dochází k absurdním situacím, a to že zneužívané děti drží rodinu pohromadě. Jsou zaznamenány případy, že nejstarší dcera se sama nabídne otci, aby ochránila mladší sourozence, nebo někdy na sebe přebírá roli matky. V takovýchto případech se děti pak často cítí jako pachatelovými spoluviníky, myslím tím především v situacích, kdy jejich tělo reaguje na pozitivně na sexuální stimul, které je na dítě vyvíjeno. Dítě v této situaci pak viní sebe samotné, že je zkažené a špatné a svoji úlohu rezignovaně přijímají.

Velmi mizivá ochota oznámit zneužívání se projevuje u dítěte, které se stalo obětí komerčního sexuálního zneužívání. Čírtková (2007) popisuje takové situace, kdy si děti prodáváním své sexuality sami dobrovolně vydělávají. V jejich sociální realitě jde o běžnou záležitost a s tímto stavem jsou spokojené. Nahlášení pachatele je většinou z důvodu pomsty apod.

Způsoby páchaní mravnostní kriminality na dětech se věnuje ve své knize Macfarlane (1986), kde mravnostní kriminalitu páchanou na dětech rozděluje na: sexuální trestné činy páchané mezi dospívající mládeží a sexuální trestné činy páchané na mládeži.

- Pachatelem prvního případu je osoba ve věku šestnáct let, obětí je potom dítě mladší patnácti let. Jako typickou situaci páchaní této mravnostní kriminality uvedu příklad, kdy se do sebe dva lidé v této věkové hranici věku zamilují a následně dojde k pohlavnímu styku. Nebezpečnost tohoto trestného činu je velice nízká. Jako dalším příkladem tohoto typu páchaní mravnostní kriminality může být situace, kdy je uspořádána oslava, které se zúčastní lidé přibližně ve věku od třinácti do šestnácti let a která vyústí ve skupinový sex.
- Druhým způsobem páchané mravnostní kriminality na dětech je skupina sexuálních trestných činů páchaných na mládeži. Nebezpečí tohoto trestného činu je už o něco vyšší. Pachatel je dospělá osoba, která se ve snaze dostat to, co potřebuje, v tomto případě chová podle svého osobnostního založení různým způsobem. Pachatelé tohoto typu často používají násilí, nebo výhrůžky násilí, zneužívají své autority a navazují starší děti ukazováním pornografických děl. Není výjimkou, že dětem platí a poskytují výhody dětským prostitutům a prostitutkám.

Musil (2003) zmapoval typické způsoby páchaní, které se v rámci sexuální kriminality páchané na dětech nejčastěji vyskytují. Jako první bych chtěla uvést situaci, kde mezi pachatelem a obětí existuje vztah. Jedná se např. o učitele a žáka, rodiče a dítě. Typické pro tuto skupinu je, že pachatelé nečiní násilí obětem. Pachatelé využívají své autority k překonání pochybností či odporu dítěte. V některých případech pachatelé mohou vyhrožovat dítěti např. rozpadem rodiny. Jedná se zejména o tyto konkrétní mravnostní trestné činy: pohlavní zneužití, sexuální nátlak, ohrožení výchovy dítěte a soulož mezi příbuznými.

Jako dalším typickým způsobem páchaním mravnostní kriminality na dětech je použití dítěte pachatelem pro jeho uspokojení za přítomnosti násilí. V tomto případě pachatel s obětí nenavazuje kontakt a nesnaží se o získání jeho důvěry, většinou se neznají. Jedná se o mravnostní trestné činy: znásilnění a sexuální nátlak. Někteří pachatelé naopak preferují

způsob, že nezletilé děti lákají domů, navazují s nimi vztah a nabízejí jim pamlsky či peníze. Často se stává, že pachatelé zneužijí skupinu dětí. (Musil, 2003)

Konkrétní případy mravnostních trestných činů páchaných na dětech

Dětské oběti se stávají lehkou kořistí, protože jim ve většině případů imponuje, že s nimi dospělý jedná jako se sobě rovnými a dobrovolně se pak podvolují sexuálním praktikám, často nabuzení pornografií. V těchto případech se jedná o mravnostní trestné činy: pohlavní zneužití, sexuální nátlak, šíření pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie a svádění k pohlavnímu styku. Úplata je charakteristický znak tohoto páchaní. Děti jsou za úplatu lákány k pohlavnímu styku s pachatelem či k natočení pornografického díla. Do této skupiny mravnostních trestných činů patří zejména výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, svádění k pohlavnímu styku, pohlavní zneužití, sexuální nátlak a obchodování s lidmi. V uvedených způsobech páchaní mravnostní kriminality na dětech se často vyskytuje fakt, že rodiče dětí o těchto praktikách vědí či z nich dokonce profitují, nebo jsou sami pachateli. Typickým způsobem, který pachatelé využívají, je získání důvěry malého dítěte a jeho odvedení na příhodné místo prostřednictvím příslibu pamlsků či her. V uvedených případech pak k souloži dochází minimálně, pachatel se s dětmi spíše mazlí či provádí orální styk. (Čírtková, 2009)

Děti, které se staly oběťmi, často netuší, jak se mají zachovat, a v dané situaci vyrovnat sami se sebou. Dítě si mnohdy neumí připustit, že právě ono by se mohlo stát obětí mravnostního trestného činu. Záludná je tato situace obzvláště v tom, že jako následek nemusí být fyzické nebo materiální poškození, ale poškození psychické, které je na první pohled hůře viditelné než ostatní. Nelze vytvořit jednotný typ oběti. Často se v naší společnosti setkáváme s „mýtem“, že oběti často pocházejí z rozvrácených a sociálně slabých rodin. Čírtková (2009) uvádí, že dle statistik jsou nejčastější oběti sexuálního zneužívání dívky od šesti do patnácti let. Dívky se obecně mohou stávat oběťmi sexuálních trestných činů častěji než chlapci. Domnívám se, že v tomto ukazateli hraje fakt, že nejčastějším typem pachatele je muž preferující heterosexuální protějšek. U dětských obětí může být rozdíl ve vyrovnání se se zneužitím. Každá dětská oběť se s traumatem vyrovnává jinak, rozdíly mezi dívkami a chlapci jsou často v tom, že dívky se spíše uzavírají do sebe a mnohdy z činu obviňují sebe. Chlapci naopak často prožité trauma vybíjejí ve vzteku na slabších.

2.2 Práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů

Mezi prací s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů a dospělými oběťmi mravnostních trestných činů jsou dle mého značné rozdíly. Domnívám se, osoba pracující s dětmi by měla být pečlivě vybrána a speciálně vyškolená. Je velice důležité pracovat s dětmi individuálně v závislosti na věku jedince, jehož věková hranice je do 18 let. Musil (2003) ve své knize uvádí, že práce s dětmi staršího školního věku neskýtá tolik úskalí jako práce s mladšími dětmi. Musil popisuje situaci, kdy lidé, kteří pracovali s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů ve věku do pěti let, svorně tvrdí, že s takovými jedinci nelze pracovat jako s dospělými, tento fakt poukazuje i na mé tvrzení, že cílová skupina, kterou jsem se rozhodla zabývat (dětské oběti mravnostních trestných činů) je skupina, jež potřebuje „zvláštní“ přístup. Práce s takovými jedinci musí probíhat za dodržování všech pravidel a musí se brát zřetel na nízkou důkazní hodnotu tvrzení dětských obětí, tím myslím, že malé dítě stěží dokáže pochopit poučení o pravdomlupnosti.

Velmi důležité při práci s dětskou obětí mravnostního trestného činu je navázání emočního kontaktu s dítětem. Díky navázání emočního kontaktu se bude dítě cítit bezpečněji a znamená to větší naději, že bude o mravnostní trestné činnosti hovořit. V návaznosti na prvotní kontakt se zvolí strategie, která bude po dobu práce s dítětem dodržována. Shledávám velmi důležitým, aby bylo zabráněno sekundární viktimizaci dítěte, proto je nutné se vyhnout jakékoliv bagatelizaci problémů, mentorování, nedostatečné empatii nebo hodnocení chování dítěte. Čírtková (2009) popisuje, že velmi důležitý je oční kontakt s dítětem, nepřeháněné chválení a mírné přitakávání. Když jsou děti přehnaně chváleni, mohou mít tendenci se zalíbit, a proto odpovídat tak, jak se domnívají, že je po nich vyžadováno. Na začátku procesu by mělo být dítě vždy poučeno o tom, co bude se bude dít, forma podání poučení by se měla odvíjet od věku vyslychaného dítěte. Dále by dítě mělo být poučeno o tom, že pokud neví, nebo nerozumí otázce, může se znovu zeptat na otázku, a že žádná odpověď není špatná nebo správná. Tyto maličkosti, které předcházejí celému procesu mají veliký význam pro uklidnění dítěte. Rozhovor s dětskou obětí mravnostního trestného činu by měl být veden tak, aby netrval více než hodinu, a to zejména u malých dětí, které nedovedou udržet pozornost delší dobu a mohou být brzy unavené. Práce s každým dítětem, které se stalo obětí mravnostních trestných činů, je velice individuální, vše se odvíjí od jeho interních intelektuálních procesů, které jsou ohroženy řadou rizik.

Dítě je často vystavováno závažnému morálnímu rozhodnutí, které spočívá na jedné straně ve vypovězení pravdy a na druhé straně v ochraně rodiny. Tento fakt nechrání dítě a ani nenapomáhá ke správnému objasnění situace. Dítě se naopak stává traumatizovaným, není od věci zamyslet se v tomto případě nad tím, zda by při práci s mravnostně atakovanými dětmi neměly být převážně ženy. Je to myšleno z důvodu, že ve většině případů mravnostních trestných činů na dětech jsou pachatelé muži, žena se proto dítěti může jevit jako spojenec, od kterého nehrozí žádné nebezpečí. V žádném případě ale nevyvracím, že v případech, kdy dítě nemá patologický strach z mužů, vyvěrající z brutální zkušenosti s pachatelem, může mít zkušený sociální pracovník mužského pohlaví stejné nebo lepší výsledky než jeho kolegyně. Vše je velmi individuální a odvíjí se od osobnostního založení sociálního pracovníka, jeho vystupování a přístupu k dítěti. Není nic neobvyklého, že některé dětské oběti se raději svěří muži, který např. působí silným dojmem a dítě může mít tak pocit, že ho ochrání. U skupiny prepubertálních a pubertálních chlapců je samozřejmě výhodnější, když spolupracují s odborníky mužského pohlaví, a to zejména tehdy, když se chová jako kamarád vyslychaného. Hraje zde i roli, že chlapci zmíněného věku se často před ženou stydí či k ní mají respekt jako k autoritě matky. Vše se tedy odvíjí od konkrétní situace, specifík oběti a od profesní kvality osoby, která s dítětem pracuje. Osobně nesouhlasím s názory, které se objevují v odborné literatuře a které glorifikují ženy jako hlavní osoby, které by měly pracovat s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů. (Čírtková, 2007)

Je známé, že děti vnímají realitu mnohdy pozorněji než dospělí. Tento fakt je dán tím, že děti při vnímání filtrují podstatně méně informací než dospělí. Některé informace, které dospělému jedinci připadají naprosto nepodstatné a nezajímavé, mohou tvořit jádro výpovědi dítěte. Tyto informace mohou leckdy překvapit svou podrobností a popisností, které dospělý není schopen zaregistrovat. Čírtková (2007) dále ve své knize popisuje, že vzpomínání dětských obětí mravnostních trestných činů na traumatizující situaci je komplikováno také obrannými mechanismy, tím mám na mysli psychické děje, které pomáhají dítěti vyrovnat se s traumatem, o kterém má problém hovořit. Takové mechanismy nejsou na první pohled zcela zřejmé; aby byly bezpečně rozpoznány, musí s dítětem jednat zkušený a vyškolený specialista.

Obrannými mechanismy se zabýval Matiašek (1968), který jako nejčastější obranné mechanismy uvádí: vytěsnění, popření, disociace, idealizace-devalvace a identifikace s agresorem. Vytěsnění spočívá v tom, že se dítě snaží eliminovat traumatizující vzpomínky, které si proto není schopno vybavit. Problém nastává ve chvíli, jakmile se vytěsněné vzpomínky vlivem vnějších okolností uvolní, to může u dítěte zapříčinit retraumatizaci. Dalším

obraným mechanismem je popření, to znamená, že dítě není schopné akceptovat realitu. Když se dítě ocitá v emoční nestabilitě, která se projevuje střídáním nálad a labilitou osobnosti, je to disociace, která způsobuje, že zneužívání není ani integrováno ani vytěsněno. Dalším obranným mechanismem, který jsem výše uvedla je idealizace-devalvace, to znamená, že se dítě vyrovnává se zneužíváním skrze idealizaci pachatele a obviňování sebe sama, nebo obviňování jiných osob krom pachatele. V tomto případě si tedy dítě snaží zachovávat pozitivní obraz pachatele a samo sebe hodnotí přehnaně kriticky. Jako posledním obranným mechanismem zmíním identifikace s agresorem. Jedná se o to, že dítě se zbavuje strachu z pachatele tím, že se s ním ztotožní. Oběť pak hodnotí sebe samotnou jako špatného člověka a ubližuje slabším. Zmíněné obranné mechanismy jsou negativně vnímány především kvůli jejich negativní roli, která způsobuje vzpomínkové mezery. Především malé děti tyto mezery vyplňují smyšlenými příběhy, o jejichž skutečnosti jsou pevně přesvědčeny, kolikrát ale samy nedokáží rozlišit pravdu od fantazie, která je pro děti předškolního věku typická.

Bohatá fantazie je přirozeným rysem dětské osobnosti. Specialisté na tuto problematiku shodně uvádějí, že neshledali, že by jim dítě úmyslně lhalo, nýbrž se vyhýbají vyjádření věrohodnosti. V návaznosti na tento fakt bych ráda zmínila další způsob zaplňování vzpomínkových mezer u dětí, a to lhaní. Stává se, že dětské oběti mravnostních trestných činů chtějí sociálnímu pracovníkovi „vyhovět“ a tak ve snaze vypovídat co „nejlépe“ raději zalžou, než by připustily, že si něco nepamatují. Tomuto způsobu zaplňování vzpomínkových mezer lze předejít tím, že se dítě na začátku spolupráce upozorní, že může odpovědět, že něco neví. Musíme ale brát na zřetel a umět odlišit lži účelové či obranné od lží chorobných. Matiašek (1968) ve své knize zmiňuje bájnou lhavost dětské oběti. Jedná se o to, že dítě lze extrémně často a ještě svým lžím opravdu věřit. Jako další úskalí, na které musí být brán zřetel při práci s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů, je skutečnost, že děti jsou zvýšeně sugestibilní. Jedná se o to, že děti velice rychle a snadno přijímají cizí názory a nechávají se ovlivňovat. Pozornost bychom měli tedy věnovat, abychom se při práci s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů vyvarovali kladení návodných otázek, protože dítě se ve snaze vyhovět autoritě často snaží odpověď přizpůsobit. Dětská sugestibilita se často objevuje i v případě, že dítěti nejsou kladeny návodné otázky.

Jako další druh otázek, které nejsou vhodné klást malým dětem, které se staly oběťmi mravnostních trestných činů, jsou otázky uzavřené. Jedná se o otázky, na které lze odpovědět pouze ano, ne. Jsou nevhodné z důvodu, že děti na uzavřenou otázku odpovídají většinou ano,

i když odpověď je ne, nebo nerozumějí otázce. Je to zapříčiněno tím, že děti často mají obavy z toho, že záporná odpověď je neslušná.

U mravnostní trestné kriminality páchané na dětech existuje řada úskalí, které jinde nejsou. Jedná se o fakt, že předmětem mravnostních trestných činů, jichž se dítě stalo obětí, je problematika, kterou dítě většinou neumí samo pojmenovat a nezná její význam. Musí se proto přizpůsobit komunikace a termíny jako je např. ejakulace, orální sex, koitus apod., protože to jsou termíny, které jsou především malým dětem cizí. Pokud bychom tyto termíny při práci s dítětem používali, vystavili bychom dítě riziku, by daným termínům nerozumělo nebo by jim přisoudilo jiný význam. Je proto nutné přizpůsobit dětský jazyk a každou maličkost přesně definovat a ujistit se, že mu dítě rozumí.

K překonání verbální bariéry a zábran mluvit o choulostivé a traumatizující události jsou v praxi používány maňásci, sloužící dětským obětem mravnostních trestných činů jako dvojice Jája a Pája. Do policejní praxe byly loutky zavedeny závazným pokynem policejního prezidenta č. 11/1995. Jsou to plyšové postavy o velikosti větších dětských panenek, které mají anatomické tělesné otvory, představující mužské a ženské pohlavní orgány, na nichž mohou děti názorně ukázat, jakým způsobem byly sexuálně zneužity. Postavy slouží pro případy, kdy dětem chybí výrazy pro popis tělesných partií. Postava Jája představuje osobu ženského pohlaví a Pája zastupuje mužské pohlaví. Dítě tak na loutkách popisuje pachatelovu aktivitu a snadněji tak překonává ostych a přirozeněji popíše svůj nepříjemný zážitek. Práce s dítětem se tak stává mnohem šetrnější (Špeciánová, 2003).

2.3 Problematika viktimizace mravnostních trestných činů

V předchozí kapitole jsem popisovala, jak probíhá práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů, v této kapitole se chci zaměřit na skutečnost, že i když se trestný čin může stát komukoliv, někteří jedinci se oběťmi mohou stát častěji.

Widom (1994) popisuje viktimologii jako vědní obor, který se zabývá problematikou obětí trestného činu. Viktimologii lze chápat jako samostatnou sociální vědu, jež má interdisciplinární charakter. Hlavním cílem viktimologie je vypracování poznatků o tom, jak docílit toho, abychom se vyhnuli roli obětí a také zajištění preventivních opatření, které mají snížit riziko ohrožení. Předmětem zájmu viktimizace je fakt, že se oběti trestných činů znovu stávají předmětem zájmu, je to tedy disponovanost jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu. Je velká pravděpodobnost, že se v průběhu života stane obětí trestného činu určitá část populace, přesto ale pravděpodobnost, že se někdo stane obětí trestného činu, není u všech osob stejná, roli v této problematice hrají faktory, které tuto pravděpodobnost zvyšují.

Jedním z faktorů, které jej ovlivňují je profese oběti. Větší pravděpodobností viktimnosti se vyznačují profese, který se zabývají úmyslnými trestnými činy proti životu a zdraví (vězeňský personál, policisté apod.) Jako dalším faktorem, jenž ovlivňuje viktimnost, je věk oběti. Většinou mladí jedinci jsou více ohroženi násilnými delikty než starší lidé. Obzvláště zranitelnou skupinou jsou právě dětské oběti.

Čírtková (2014) rozděluje kriminální jednání na dětech z pohledu viktimologie následovně:

1) Pandemická viktimizace

Jedná se o viktimizaci, kterou zažila většina dětí. Patří sem např. násilí mezi sourozenci, fyzické tresty od rodičů, krádeže, vandalismus.

2) Akutní viktimizace

Tento druh viktimizace se vyskytuje už méně a není tolik frekventovaná, Jedná se únosy ze strany rodinných příslušníků, zanedbávání, fyzické zneužívání apod.

3) Extraordinární viktimizace

Poslední typ viktimizace, kterou mohou procházet děti je viktimizace extraordinární. Vyskytuje se nejméně ze všech výše uvedených, zároveň je ale nejzávažnější a budí největší

pozornost. Do této skupiny se řadí vražda, zneužívání, jež končí smrtí dítěte a únos neznámou osobou.

Jak jsem již v práci několikrát zmínila, děti představují pro pachatele snadný cíl, neboť jsou slabé a disponují malou fyzickou silou, zároveň jsou závislé na dospělých, Dětské oběti špatného zacházení ze strany rodičů jsou zpravidla nejmenší děti a děti v předškolním věku. Zejména u dětí ve věku kolem 13 let je zvýšená pravděpodobnost viktimizace. Je žádoucí se zabývat důsledky dětské viktimizace, protože právě tato zkušenost může ovlivnit budoucí chování a postoje osob v dětství postižených viktimizací. Dětské oběti, které utrpěly akutní fyzické újmy, mohou zároveň nést dlouhodobé fyzické a psychické následky, jako jsou deprese či posttraumatická stresová porucha. Není nic neobvyklého, že viktimizace zároveň zvyšuje pravděpodobnost, že člověk, který byl v dětství viktimizován, se může stát pachatelem trestného činu. Viktimizace v dětství si zaslouží pozornost obzvlášť, neboť zvyšuje riziko viktimizace v dospělosti. Viktimizaci (Vágnerová, 2014) lze rozdělit na primární, sekundární a terciární. Primární viktimizace je přímý důsledek poškození a činu způsobený pachatelem. Dětská oběť mravnostních trestných činů se vystavuje sekundární viktimizaci ve chvíli, kdy jí psychický tlak přeroste přes hlavu a ona se rozhodne případ oznámit. Sekundární viktimizace označuje situaci, kdy se po spáchání trestného činu a jeho oznámení stává obětí opětovně díky vlivu vyšetřovatelů, médií apod. Znamená to druhotné zraňování a vystavování dítěte nadbytečné psychické zátěži v průběhu vyšetřování i po jeho ukončení. Terciární viktimizaci používají psychologové pro dlouhodobou neschopnost vyrovnat se s prožitým traumatem a nemožnost zapojit se do původního způsobu života.

Z textu v kapitole dvě je patrné, že práce s dětskou obětí je velice choulostivá a popis takové oběti je velmi individuální. Ve výše uvedené kapitole jsem popisovala práci s dětskou obětí mravnostního trestného činu a v závěru kapitoly jsem věnovala problematiku viktimizace mravnostních trestných činů.

3 Instituce pomáhající dětským obětem mravnostních trestných činů

V této kapitole budu popisovat vybrané instituce, které poskytují pomoc dětským obětem mravnostních trestných činů. Z důvodu, že institucí, které pomáhají dětským obětem mravnostních trestných činů, je několik, jsem se rozhodla popsat jen část z nich. Zmapování vybraných institucí je pro mou práci velice důležité, neboť se zástupci některých institucí budu následně spolupracovat při svém výzkumném šetření. Ministerstvo spravedlnosti České republiky vede v elektronické podobě podle § 48 odst. 1 zákona o obětech trestných činů, veřejný registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Do registru se zapisuje na základě vlastní žádosti advokáty a subjekty poskytující obětem služby psychologického a sociálního poradenství, které získaly oprávnění pro poskytování sociálního poradenství a služeb sociální prevence na základě registrace podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

3.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) se vyznačuje významnými pravomocemi v oblasti preventivní a poradenské činnosti pro ohrožené děti. (Matoušek, 2016) V České republice OSPOD představuje každý ze státních orgánů, který má zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, udělené toto postavení v sociálně-právní ochraně dětí. Mám tím na mysli zejména obce a krajské úřady. Hlavní kompetence jsou uděleny obecným úřadům obcí s rozšířenou působností (městské úřady). Náplň sociálních pracovníků je spolupráce s dětmi a jejich rodiči při plnění povinností vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti a zároveň s nimi projednávat odstranění nedostatků ve výchově. Sociální pracovníci by však měli pracovat i v terénu, tím mám na mysli aktivní vyhledávání ohrožených dětí, při němž je vyvíjena preventivní a poradenská činnost. Preventivní činnost sociálních pracovníků je určena k zamezení nepříznivého vlivu prostředí či jednání osob na dítě. Klientům je poskytnuta dále i poradenská služba, která pomáhá řešit vzniklý problém v péči o nezletilé dítě. Sociální pracovník má kompetence, aby mohl navštěvovat dítě a rodinu, školu a jiná prostředí, kam dítě dochází a kde tráví čas. (Špeciánová, 2017)

V rámci služeb na pomoc dítěti musí sociální pracovník zjistit, jaké postavení má dítě v rodině, jaké jsou výchovné návyky rodičů, sourozenecké vztahy, dále musí zmapovat školní

problematiku a zdravotní stav dítěte. Z těchto materiálů sociální pracovník následně vytvoří analýzu dítěte, jeho rodiny a okolí, ve kterém se dítě vyskytuje. (Dunovský; Dytrych; Matějček, 1995). Vytvořená anamnéza je následně stěžejním materiálem pro sociální diagnózu. Sociální diagnóza je materiál pro sociální terapii, která hodnotí stabilitu a strukturu rodiny. Velmi důležitá je práce sociálního pracovníka při posuzování zájmů rodičů o dítě (Dunovský; Dytrych; Matějček, 1995). Sociální pracovníci v průběhu praxe procházejí různými vzdělávacími formami jako jsou školení, výcviky apod. Pöthe (1999) uvádí, že důležitou součástí práce sociálního pracovníka je tvorba supervize, která může pomoci ke zkvalitnění poskytovaných služeb klientovi a k zamezení či alespoň mírněji se projevujícím syndromu vyhoření sociálního pracovníka.

3.2 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba (dále jen PMS) je státní organizace, která je zřízena Ministerstvem spravedlnosti dle zákona č. 257/2000 Sb. o Probační službě. PMS je bezplatnou státní institucí, která působí ve všech soudních okresech České republiky. PMS má za úkol pomoci obětem trestných činů, kterým nabízí právní informace, psychickou a sociální podporu. PMS se skládá ze dvou složek, a to probace a mediace.

Probace je organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným. Je prováděna formou kontroly výkonu alternativních trestů, ve kterých byly uloženy jedinci nějaké povinnosti nebo omezení. Další činnosti probace je sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody jakož i individuální pomoc obviněnému a působení na něj ve smyslu vedení řádného života.

Mediací se rozumí mimosoudní řešení sporu mezi obviněným a poškozeným. V rámci probace vytváří předpoklady k tomu, aby trestní věc mohla být projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení. A následně vazba byla nahrazena jiným opatřením, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody. Z těchto důvodů je obviněnému poskytnuto odborné vedení a pomoc. Sleduje a kontroluje se jeho chování a spolupracuje se s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém klient a pracuje, s cílem, aby v budoucnu mohl vést řádný život. (Holá 2003)

Kromě toho se PMS podílí i na prevenci trestné činnosti. Za podmínky, že zákonem nejsou svěřeny výlučně do působnosti PMS, je mohou vykonávat nebo se na nich podílet i jiné osoby.

PMS provádí v rámci své působnosti úkony na pokyn orgánů činných v trestním řízení a ve vhodných případech v oblasti mediace i bez pokynu zejména obviněného a poškozeného. V takovýchto případech o tom neprodleně informuje příslušný orgán činný v trestním řízení, který může věc k mediaci zamítnout, a proto mediace dále prováděna nebude. PMS je oprávněna opatřovat informace a poznatky o osobě obviněného nebo o stanoviscích poškozeného významných pro rozhodnutí soudu či státního zástupce. Státní zástupce a Police vyrozumívá středisko o věcech vhodných k mediaci; zejména v trestné oblasti mladistvých postupuje tak, aby byla využita od počátku trestního stíhání nebo místo něj. (Doubravová, 2001)

Poslání PMS bych shrnula jako kontrolu k naplňování trestní spravedlnosti, především vytvářením podmínek pro uplatňování alternativních postupů v trestním řízení, zajištění účinného výkonu alternativních trestů a nalezení účinné reakce na spáchaný trestný čin.

Cíle působení Probační a mediační služby dle Holé (2003)

1) Integrace obviněného

PMS se snaží o začlenění obviněného do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Je to takový proces, který usiluje o obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, o jeho uplatnění a seberealizaci.

2) Participace poškozeného

PMS se pokouší o zapojení poškozeného na nápravě vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry v právní systém.

3) Ochrana společnosti

PMS poskytuje ochranu společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.

3.3 Další pomáhající instituce a subjekty

V této kapitole stručně popíši vybrané instituce a subjekty, které se v rámci své povahy setkávají a pomáhají dětským obětem mravnostních trestných činů. Pojednat o případech ohrožených dětí je v této kapitole nezbytné, stejně jako o subjektech, které se v rámci své povahy setkávají s případy ohrožených dětí. K odhalování případů trestné činnosti páchané na dětech dopomáhá především jejich cílené vyhledávání.

Policie České republiky

Nemohu opomenout zmínit Policii České republiky. V této státní organizaci jsou specialisté, kteří se zabývají přímo problematikou mravnostní trestné činnosti páchané na dětech. Postupy specialistů Policie ČR při řešení mravnostních trestných činů páchaných na dětech jsou stanoveny dle Závazných pokynů Policejního prezidenta. Ten specifikuje činnost policejních příslušníků při vyhledávání a následném vyšetřování mravnostní trestné činnosti páchané na dětech a při zacházení s dětmi jako oběťmi. V rámci systému pomoci je obětem zřizována pomoc v rámci systému pomoci obětem od roku 2010. Péči oběti zajišťují policejní psychologové, či speciálně vyškolení krizoví intervenenti. Tento systém vznikl zejména kvůli zlepšení přístupu policie k obětem se zaměřením na snížení rizik spjatých s rozvinutí posttraumatických symptomů, pomoc při zvládnutí zátěže spojené s trestním řízením a následné zprostředkování odborné pomoci poskytované obětem externími organizacemi. Pomoc spočívá zejména ve zprostředkování krizové intervence obětem mravnostních trestných činů a osobám zasaženým mimořádnými událostmi. Policejní specialisté podávají informace o možnostech psychologické, psychosociální, nebo sociálně právní pomoci, které poskytují obětem externí organizace. Zmíněná pomoc je určena zejména obětem násilných a mravnostních trestných činů. Policie ČR dále zajišťuje koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech, projekt Seznam se bezpečně, přispívá ke snížení traumatizací dětí aj. Za podpory Ministerstva vnitra zřizuje speciální výslechové místnosti pro dětské oběti a svědky trestných činů. [Policie České republiky, online cit. 16. 12. 2018, dostupné z <http://www.policie.cz>]

Nestátní organizace

V České republice existuje velké množství charitativních či humanitárních organizací a nadací, které poskytují pomoc dětským obětem mravnostních trestných činů. Mohou se však lišit svým zaměřením. Neziskové organizace vyplňují mezeru v nabídce služeb, které poskytují státní

služby. Služby se dělí podle zdroje financování na služby poskytované za úplaty a zdarma. (Matoušek a kol., 2001)

Krizová centra

Jsou zařízení, která poskytují sociální službu – krizovou pomoc. Nacházejí se v každém krajském městě. Tato centra dokážou dětem poskytnout kvalifikovanou interdisciplinární a komplexní pomoc. Krizová centra jsou v Registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. To značně přispívá dětem, aby snadněji našly kontakt na odbornou pomoc. V rámci Královéhradeckého kraje bych zmínila např. konkrétní krizové centrum NOMIA. Služby v krizových centrech mají pomoci vyřešit problémy nebo nelehkou situaci, ve které se klient zrovna nachází. NOMIA je konkrétně psychologická poradna, která vznikla v roce 2003. Dětské krizové centrum pomáhá dětem a rodinám ohroženými patologickými jevy ve společnosti, zejména domácím násilím, týráním svěřené osoby, zanedbáváním, zneužíváním a jinou trestnou činností. Dále poskytuje pomoc rodinám a dětem, aby zvládli krizovou situaci, pomáhá jim vytvořit klidné prostředí pro zdárný tělesný a psychický vývoj dítěte. NOMIA Z. S. Nomiahk.cz: naše projekty [online]. aktualizace neuvedena [cit. 1. 11. 2018].

Na závěr této kapitoly chci zmínit pár sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi pro Královéhradecký kraj, dostupné z:

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1553964424422_2

- Dokořán z.s.
- Salinger, z.s.
- Začít spolu z.s.

Pedagogové

Nezbytnou roli při poskytování pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů rozhodně představují pedagogové, kteří s dětmi pracují a tráví mnoho času, během kterého by jim neměla uniknout náhlá změna v chování dítěte. Povinností každého pedagoga je dostát oznamovací povinnosti. Domnívám se, že právě pedagogové mají velkou roli už v prevenci výskytů mravnostních trestných činů na dětech. V průběhu vyučování se děti nejenom vzdělávají, ale také mohou být upozorňovány na preventivní způsoby vyvarování se takových případů (Špeciánová, 2003). Velmi důležité je, aby pedagogové byli informováni o znacích, které se objevují u dětí, které se staly obětí mravnostních trestných činů. Lecco může napovídat, když se dítě obává jít domů a často od rodičů utíká, nechce se svlékat před hodinou tělesné výchovy

ve společné šatně, čímž se snaží zabránit odhalování míst, která nesou stopy po násilí. Pedagog by si měl všimnout také nepřiměřeného oblečení dítěte, kterým jsou dlouhé oděvy i v horkých letních dnech apod. Dětské oběti mravnostních trestných činů mohou vykazovat zvláštní znaky a symptomy, jako je regrese k formám chování, které odpovídají výrazně mladšímu věku. Stává se, že mají nepřítomný pohled, nešťastný výraz, nebo smutnou náladu. Dětská oběť mravnostního trestného činu může naznačovat, že zná nějaké tajemství, může si vymýšlet výmluvy, aby nemusela jít ze školy rovnou domů (Elliotová, 1995).

Lékaři a další zdravotničtí pracovníci

(Špeciánová 2003) Uvádí, že povinností každého lékaře je vyšetřit zraněného a provést jeho následné ošetření. V rámci vyšetření pacienta by měl lékař zhodnotit zranění a zahrnout do diagnózy i možnost neúrazového vzniku poranění. Rozhodnutí, zda ke zranění dítěte došlo úmyslně nebo náhodně je ale velmi obtížné. Lékaři proto ve své činnosti musí být velmi obezřetní a všímaví, za varovné signály lze považovat opožděné vyhledání lékařského ošetření, nelogické popisování vzniku události doprovázející osobou, neochotu hovořit o tom zranění, či jak ke zranění došlo. Ráda bych zdůraznila, že lékaři a zdravotní personál mají sice povinnost zachovávat mlčenlivost, ta ovšem ale neplatí v případě podezření na jakoukoliv trestnou činnost spáchanou na dítěti. V tomto případě platí pro zdravotnické pracovníky oznamovací povinnost. Jakoukoliv trestnou činnost by měl lékař okamžitě podat zprávu orgánu sociálně-právní ochrany dětí a příslušnému sociálnímu pracovníkovi sdělit, kam dítě odesílá. (Dunovský a Matějčka, 1995)

Ve čtvrté kapitole jsem stručně popsala vybrané instituce pomáhající dětským obětem mravnostních trestných činů a v závěru kapitoly jsem zmínila subjekty, které se v rámci své povahy setkávají a pomáhají dětským obětem mravnostních trestných činů. Jak jsem již několikrát podotkla, vybrané instituce a subjekty jsem zvolila v návaznosti na empirické šetření.

4 Druhy pomoci obětem mravnostních trestných činů

Poslední kapitola v teoretické části je věnována konkrétním druhům pomoci obětem mravnostních trestných činů. V kapitole přiblížím vybrané druhy pomoci, jako je laická, psychologická, peněžita, právní, sociální pomoc. V teoretické části diplomové práce jsem několikrát zmínila velkou individualitu v potřebách u dětských obětí mravnostních trestných činů. Stejně tak tomu je i u pomoci těmto obětem a je nezbytné, aby možnosti pomoci reagovaly na individuální potřeby.

4.1 Laická pomoc

Nejčastějším problematickým chováním, které se vyskytuje v okolí páchaní mravnostních trestných činů, je strategie ignorování těchto činů. Lidé často komunikují s obětí, jako by se nic nestalo, vyhýbají se tématu o choulostivých místech anebo oběť mnohdy vybízejí k tomu, aby na kritický okamžik konečně zapoměla. (Čírtková, Vitoušová a kol., 2007)

Nevhodné reakce okolí posilují negativní dopad mravnostního trestného činu na oběť. V této oblasti jsou dvě základní mylné myšlenky pomoci oběti. První z nich je, aby oběť co nejdříve zapoměla, proto je třeba se k ní chovat, jako by se nic nestalo. A jako druhou mylnou myšlenku pomoci uvedu tvrzení, že oběť je považována za nemocnou, kterou vyléčí odpočinek, nečinnost a léky. Takovéto pokusy o pomoc jsou spíše kontraproduktivní, z důvodu, že oběť nikdy zcela nezapomene na mravnostní trestný čin a na návrat do všedního života nemůže pasivně čekat. Oběť musí investovat svou energii, aby se jí podařilo vrátit zpět do jejího běžného života. Důležitou roli v poskytnutí laické pomoci hraje rodina, ta by měla být především emociální podpora oběti. Může postačit vhodná komunikace, podpora ve zdravých vyrovnávacích procesech s traumatem. Další pozitivní subjekt mohou být blízké osoby, které budou oběť podporovat při řešení těch problémů, které momentálně vnímá jako nejdůležitější. Tím mám na mysli např. doprovod na policii při podání trestního oznámení. Musíme brát zřetel na to, že oběť se nachází pro ni v novém, cizím prostředí a je pro ni vždy přínosné, když jí doprovází někdo, komu věří a na koho se může spolehnout. Oběti může dále velice pomoci vyhledávání potřebných informací, tím je myšleno např. informace k právním otázkám i informace o sociálních službách či psychologické intervenci. Tyto informace snáze zajistí

osoby, které nejsou přímo zasaženi mravnostním trestným činem, ale mají motivaci oběti pomoc. (Čírtková, Vitoušová a kol., 2007)

4.2 Psychologická pomoc

Psychologická pomoc je pro budoucí život oběti velice důležitá. Její absence může zapříčinit, že se oběť může potýkat s tělesnými, sociálními a psychickými problémy. V odborných literaturách bývá často zmiňována psychologická pomoc jako nejdůležitější, dle mého názoru ale vzhledem k individualitě obětí takovou pomoc nelze jednotně určit.

Psychologická pomoc dětským obětem mravnostních trestných činů je rozdělena na dva základní druhy dle časového období po mravnostním trestném činu. Prvním druhem je psychologická pomoc, která probíhá ihned po spáchaném mravnostním trestném činu. Druhá pomoc je pak pomoc poskytovaná v různých fázích po činu, kdy je už oběť do značné míry stabilizována. Čírtková a Vitoušová (2007).

Po spáchání mravnostního trestného činu se oběť mnohdy dostane do šoku, psychologická pomoc je jí poskytována psychology či ostatními profesionály z řad krizových interventů, lékařů apod. Traumatická událost vyvolaná mravnostním trestným činem může u oběti způsobit silné emoce, které mohou znemožnit kognitivní zpracování prožitého činu. (Květenská, 2015). Specialista poskytující pomoc oběti by ji měl poskytnout pocit bezpečí, stabilizovat oběť a zmírnit stres, který prožívá, specialista by měl s obětí zacházet obezřetně a citlivě.

Psychologická péče po mravnostním trestném činu by měla být opakovaná a dlouhodobá v časovém odstupu i několika měsíců. Oběť by psychologickou pomoc měla využívat do doby, dokud u ní stále přetrvávají známky traumatu. Čírtková, Vitoušová (2007) ve své knize uvádějí nedostatek v oblasti psychologické pomoci určené obětem trestných činů v České republice, a to že pro ně nejsou vytvořeny žádné programy zabývající se dlouhodobější péčí určené přímo jim, proto musejí docházet k běžným psychologům. Hlavním cílem psychologické pomoci je, aby oběť mravnostních trestných činů našla opět duševní rovnováhu.

4.3 Peněžité pomoc

Některé oběti mravnostních trestných činů mohou zažádat o finanční pomoc stát. Úprava peněžité pomoci obětem je zmíněna v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, v platném znění. Zmíněná pomoc spočívá v jednorázovém poskytnutí finanční částky k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené tím, že se jedinec stal obětí trestného činu (Čírtková, Vitoušová, 2007). Oběti mravnostních trestných činů se často právě kvůli následkům těchto činů ocitnou v tíživé finanční situaci. Tím myslím například ztrátu zaměstnání v důsledku poškozeného zdraví, vysoké náklady na hospitalizaci aj.

Dle Novotného (2008) je hlavní zásadou odškodňování oběti mravnostních trestných činů, že škoda je uhrazována pachatelem. Tento fakt je ale zkomplikován tím, že pachatelé jsou často nemajetní, a proto se oběti mravnostních trestných činů náhrady způsobené škody nikdy nedočkají.

Zažádat dle výše uvedeného zákona o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti mohou následující skupiny obětí (Novotný, 2008):

První skupinou jsou oběti, kterým bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví. Jejich zdravotní stav jim znemožňuje minimálně po dobu 3 týdnů obvyklý způsob života a vyžaduje lékařskou péči.

Další je skupina obětí, kterým byla způsobena těžká újma na zdraví jako následek mravnostního trestného činu. Jedná se o poruchu zdraví nebo jiné vážné onemocnění (ochromení údu, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, poškození důležitého orgánu, zohydění, útrapy, aj.).

Do třetí skupiny se řadí osoby, které jsou pozůstalé po oběti, která v důsledku mravnostního trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytnout výživu.

Poslední skupinou jsou oběti mravnostního trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a týrané dětské oběti. Této skupině je finanční pomoc poskytnuta jednorázově k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené důsledkem mravnostního trestného činu. Konkrétně pomoc spočívá v uhrazení nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu vzniklé nemajetkové újmy, která

byla oběti způsobena. Finanční pomoc je poskytnuta v případě, že nemajetková újma, škoda na zdraví nebo škoda vzniklá v důsledku smrti způsobené trestným činem nebyla plně nahrazena. (zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, § 25)

4.4 Právní pomoc

V České republice by měl mít kdokoliv přístup k právní pomoci poskytované kvalifikovaným právníkem. Tato péče je zajištěna systémem bezplatné právní pomoci, která by měla být i pro osoby, které si placené právní služby nemohou dovolit. V kapitole právní pomoci budu tuto pomoc charakterizovat pouze okrajově.

Za fungování systému právní pomoci je v první řadě odpovědný stát. Právní pomoc je poskytována buď bezplatně, nebo částečně financována. Poskytují jej advokáti uvedeni v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Právní informace však mohou poskytovat pouze akreditované subjekty a střediska PMS. Poskytovatel právní pomoci obětem trestných činů informuje klienta o službách, které poskytuje, o jejich rozsahu, včetně informace o financování. Pokud požadovaný druh služby neposkytuje, odkáže klienta na jiný subjekt zapsaný v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. (Čírtková a Vitoušová, 2007)

Poskytovatel služby musí podávat informace o právech oběti trestných činů a o právech oběti jako poškozeného podle trestního řádu. Poskytovatel je dále povinen sdělit informace o průběhu trestního řízení a o postavení oběti jako poškozeného a zároveň svědka. Právní pomoc by neměla spočívat v přesvědčování o nutnosti postupovat předestřeným způsobem a učinění nabídnutých kroků, přestože z pohledu samotného poradce jde o zcela zásadní kroky. Je nezbytné, aby v rámci právní pomoci bylo vždy respektováno právo volby klienta a jeho rozhodnutí. Poskytovatel právní pomoci musí při úvaze o vhodné a efektivní pomoci vycházet z údajů, které obdržel na místě a v daném omezeném časovém úseku. Poskytovatel právní pomoci by měl vždy srozumitelně klienta obeznámit, jak bude postupovat a jaké z toho mohou pramenit důsledky, vždy ale musí respektovat právo klientovy volby a nenutit jej k nabídnutému postupu. (Čírtková a Vitoušová, 2007)

4.5 Sociální pomoc

V kapitole Instituce pomáhající dětským obětem jsem stručně definovala vybrané instituce, které poskytují sociální pomoc dětským obětem mravnostních trestných činů. Přesné uchopení sociální práce však není snadné, jelikož to je disciplína, která nemá jasně vyprofilovanou specializaci (Janebová, 2014). Sociální pomoc by se měla zaměřovat zejména na uspokojení sociální potřeb klientů a odkazování, v případě potřeby, na další odborníky. Dětské oběti mravnostních trestných činů mohou čerpat pomoc a podporu také ze zdrojů registrovaných sociálních služeb.

Sociální služby jsou poskytovány jednotlivcům, rodinám i skupinám obyvatel a snaží se o zachování co nejvyšší kvality a důstojnosti života klientů. Největšími klienty sociálních služeb jsou senioři, lidé se zdravotním postižením, rodiny s dětmi a další lidé, kteří z různých důvodů žijí „na okraji“ společnosti. Sociální služby zajišťují pomoc při péči o vlastní osobu, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, psychoterapie a socioterapie, pomoc při prosazování práv a zájmů, pomoc při zabezpečení chodu domácnosti, ošetřování, pomoc s výchovou, poskytnutí informace o zajištění stravování a ubytování. Sociální službu poskytuje buď právnická nebo fyzická osoba, která má k této činnosti oprávnění dle zákona o sociálních službách. Poskytovatelem sociální služby ale nejsou rodinní příslušníci či asistenti sociální péče, kteří pečují o své blízké či klienty v domácím prostředí, stejně jako subjekt, který není registrován jako poskytovatel sociálních služeb. Jako sociální služba je braná i krizová intervence, což je terénní, pobytová nebo ambulantní služba, která pomáhá klientům na přechodnou dobu, v situaci, která ohrožuje zdraví, nebo v nepříznivé situaci, již klienti nejsou schopni sami zvládnout. (Špaténková, 2003)

V poslední kapitole teoretické části jsem zmínila konkrétní druhy pomoci obětem mravnostních trestných činů. Správně poskytnutá pomoc může zásadně ovlivnit schopnost vyrovnat se s prožitým traumatem. Vzhledem k individuálním prožitkům klienta nelze přesně určit jaký způsob poskytnutí pomoci je nejdůležitější.

V teoretické části práce jsem zmapovala danou problematiku prostřednictvím informací, které jsem získala z prostudované literatury. V úvodní kapitole jsem se zabývala vysvětlením pojmů, které jsou nezbytné pro správné pochopení cíle práce a uvedla jsem konkrétní případ mravnostní trestné kriminality, a to mravnostní trestné činy páchané přes internet. Následující kapitola byla zaměřena na práci s dětskou obětí mravnostních trestných činů a problematikou

viktimize. Ve třetí kapitole byly popsány vybrané instituce pomáhající dětským obětem mravnostních trestných činů. V poslední kapitole teoretické části jsem definovala druhy pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Všechny informace v teoretické části bylo nezbytné získat pro správné vypracování následující empirické části.

5 Výzkumné šetření

V následující části se budu věnovat popisu vlastního výzkumného šetření, které se vztahuje k předchozím kapitolám teoretické části. V této části budu popisovat metodologické šetření, jeho průběh, sběr a zpracování dat. V úvodní části budu definovat volbu metodologie, dále pak budu vymezovat vybraný vzorek informantů. V analytické části budu analyzovat stanovené dílčí cíle a celé šetření shrnu v části vyhodnocení výzkumného šetření.

5.1 Volba metodologie a výzkumná strategie

Pro vlastní výzkumné šetření jsem zvolila kvalitativní metodu, konkrétně polostrukturovaný rozhovor. Tato technika je časově náročnější, proto jí předcházela delší časová příprava. Metodu polostrukturovaných rozhovorů jsem zvolila z důvodu, že tím lze lépe vystihnout autentičnost rozhovorů a mohu tak lépe odhalit případné informace, které by se méně osobní metodou odhalit možná nezdařilo.

Výběr vzorku informantů:

Pro toto empirické šetření jsem zvolila rozhovory se sociálními pracovníky a kriminalisty z Hradce Králové, kteří pracují s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů.

Hlavním výzkumným cílem diplomové práce je zjistit, jaká jsou specifika nastavení pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů budu zjišťovat, jak je nastaven systém pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Dále se budu zajímat o to, jaké jsou dostupné formy pomoci dětských obětí mravnostních trestných činů. A v neposlední řadě se ve výzkumu budu zajímat o to, jaká je spolupráce orgánů při řešení mravnostních trestných činů páchaných na dětských obětech. Přínos tohoto šetření spatřuji v tom, že zjištěné poznatky mohou pomoci sociálním pracovníkům i kriminalistům při práci s dětskými oběťmi a v neposlední řadě mohou pomoci obětem samotným.

Dílčí cíl č. 1 (DC1): Zjistit, jaká je analýza mravnostní trestné činnosti v ČR.

Tento dílčí cíl jsem zvolila z důvodu, abych si zmapovala situaci mravnostních trestných činů v České republice a zároveň abych viděla jeho vývoj v průběhu časové osy 4 let. Zjištění tohoto stanoveného cíle beru jako klíčové pro orientaci v mravnostní trestné činnosti. Data pro stanovenou analýzu jsem získala z oficiálních stránek ministerstva práce a sociální věcí, ministerstva vnitra a policie České republiky.

Dílčí cíl č. 2 (DC2): Zjistit, jaká jsou specifika práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů.

Diplomová práce se zaměřuje na propojení sociální práce s oblastí pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů, jak jsem již několikrát zmiňovala. Z tohoto důvodu jsem zvolila i tento dílčí cíl, abych měla dostatek dat na specifikaci hlavního cíle. Dílčí cíl č. 2 zkoumá hlavní rozdíly mezi prací s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů a dospělými oběťmi mravnostních trestných činů. Dále se zaměřuje na to, v čem je práce s dětskou obětí mravnostních trestných činů jiná než práce s dětskou obětí trestných činů a zda lze nastavit prevenci na snížení mravnostních trestných činů páchaných na dětech. Tento dílčí cíl jsem začala šetřit hned na začátku polostrukturovaných rozhovorů se sociálními pracovníky a kriminalisty.

Dílčí cíl č. 3 (DC3): Zjistit a zhodnotit dostupné formy pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů.

Zvolený dílčí cíl se zaměřuje na systém pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Jak jsem již popisovala v teoretické části, existuje několik druhů pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Zajímalo mě, jaké nejčastěji používají sociální pracovníci a kriminalisté a jaké jsou jejich kompetence a zda by uvítali nějaké změny v systému. Na tento dílčí cíl reagují tazatelské otázky 5, 6, 7.

Dílčí cíl č.4 (DC4): Zhodnotit, jaká je spolupráce orgánů při řešení mravnostních trestných činů páchaných na dětských obětech.

V teoretické části bylo pojednáváno o jednotlivých institucích, které se podílejí na řešení mravnostních trestných činů. Dílčí cíl bude zjišťovat, z jakých zdrojů se informanti nejčastěji dozvídají o mravnostní trestné činnosti páchané na dětech a jak je s nimi zahájena práce. Umožní informantům ohodnotit spolupráci s různými institucemi.

5.2 Transformační tabulka

Pro analýzu výzkumného šetření je nezbytné provést transformaci dílčích cílů do konkrétních tazatelských otázek, z tohoto důvodu jsem vytvořila tabulku 1. Zvolila jsem tazatelské otázky k dílčím cílům, které směřují k tomu, aby byl naplněn hlavní cíl.

Tabulka 1: Transformační tabulka dílčích cílů

Hlavní výzkumný cíl (HVC)	Dílčí cíle (DC)	Tazatelské otázky (TO)
	<p>DC1:</p> <p>Zhodnotit statistické trendy vývoje odhalených mravnostních trestných činů</p>	
	<p>DC2:</p> <p>Zjistit jaká jsou specifika práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů?</p>	<p>TO1: Jaké jsou hlavní rozdíly mezi prací s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů a dospělými oběťmi mravnostních trestných činů?</p>
		<p>TO2: Jaká jsou specifika vaší práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů?</p>
		<p>TO3: Lze a popř. jak nastavit prevenci na snížení mravnostních trestných činů páchaných na dětech?</p>

<p>HVC:</p> <p>Zjistit, jaká jsou specifika nastavení pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů?</p>	<p>DC3:</p> <p>Zjistit a zhodnotit dostupné formy pomoci dětských obětem mravnostních trestných činů?</p>	<p>TO4: Jaké existují formy pomoci a jaké jsou vaše kompetence při poskytování pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů?</p>
		<p>TO5: Jak hodnotíte systém pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů?</p>
		<p>TO6: Jaká opatření či změny v systému navrhuje?</p>
		<p>TO7: Shledáváte v současném systému pomoci nějaké nedostatky?</p>
	<p>DC4:</p> <p>Zhodnotit spolupráci orgánů při řešení mravnostních trestných činů páchaných na dětských obětech?</p>	<p>TO8: Z jakých zdrojů se nejčastěji dozvídáte o mravnostních trestných činech páchaných na dětech?</p>
		<p>TO10: Jakým způsobem je zahájena práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů?</p>
		<p>TO9: S jakými institucemi při řešení mravnostních trestných činů páchaných na dětech spolupracujete a jak byste ohodnotili spolupráci?</p>

Zdroj: Vlastní zpracování

5.3 Metodologie výzkumného šetření a volba informantů

Pro účely sběru dat a naplnění tak hlavního výzkumného cíle jsem zvolila metodu polostrukturovaných rozhovorů, díky které lze zachovat směr vývoje určený výzkumníkem. Tento typ rozhovoru umožňuje informantovi volnost v pořadí kladených otázek a dává dostatečný prostor pro uplatnění vlastních zkušeností. Polostrukturovaný rozhovor nijak nelimituje informanta jednotlivými možnostmi odpovědí, díky čemuž mohou být v průběhu šetření objeveny doposud nezmapované a nereflektované skutečnosti. Při sestavování rozhovoru jsem kladla důraz na obsah a pořadí otázek, abych naplnila vždy zkoumaný dílčí cíl a nepřeskakovala tak chaoticky mezi otázkami, zároveň jsem se ale snažila zachovat nenásilnost a volný průběh rozhovoru. Formulaci otázek jsem volně přizpůsobila rozhovorům s konkrétními osobami.

Vybraný vzorek informantů

Informanty pro zvolené výzkumné šetření jsem vybírala na základě několika faktorů. Prvním faktorem byl místo výkonu práce, přičemž jsem vybírala informanty z Hradce Králové. Další faktor, jenž měl vliv na výběr informantů byl, aby informanti pracovali s dětmi, které se staly oběťmi mravnostních trestných činů. Výzkumný soubor představují osoby pracující s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů, které jsem vybírala bez ohledu na pohlaví, vzdělání nebo délku praxe. Pro přehlednější znázornění informantu byla vytvořena tabulka 2. Oslovila jsem sociální pracovníky a kriminalisty. Výběrový soubor se skládá z 6 informantů, 4 žen a 2 mužů. Věkové rozmezí je od 35 let do 52 let. Do tabulky jsem zanesla i údaje týkající se doby praxe informantů, viz tabulka 2.

Tabulka 2. Přehled informantů

Informant/ka	Pohlaví	Pracovní pozice	Věk	Délka praxe
I1	Žena	Sociální pracovníce (referentka péče o rodinu a dítě)	48	15
I2	Muž	Sociální pracovník (Tým pro ochranu dětí)	47	3

I3	Žena	Sociální pracovníce (péče o rodinu a dítě)	35	8
I4	Žena	Sociální pracovníce (kurátor-mládež)	52	5
I5	Žena	Kriminalistka	29	5
I6	Žena	Kriminalista	52	3

Zdroj: Vlastní zpracování

Informanty, kteří pracují v Hradci Králové jsem oslovila s prosbou o spolupráci v zimě 2018. Část informantů jsem kontaktovala osobně a část prostřednictvím e-mailové komunikace. Bohužel 2 oslovení informanti mi rozhovor odmítli z důvodu časové vytíženosti. Výzkumný soubor představují sociální pracovníci magistrátu města Hradec Králové, sociální pracovníci psychologické poradny a kriminalisti služby kriminální police a vyšetřování Hradec Králové. Rozhovory jsem uskutečnila v průběhu ledna a února 2019. Všichni informanti byli srozumitelně seznámeni s tématem a cílem mé diplomové práce, byl jim také vysvětlen účel sběru dat. Jak jsem již několikrát zmínila, data byla získávána individuálními polostrukturovanými rozhovory. Rozhovory jsem prováděla pokaždé s informantem na jeho pracovišti. Informanti dopředu věděli téma a účel rozhovoru, někteří využili nabídky zasláné struktury scénáře rozhovoru, aby se na něj mohli připravit. Na začátku šetření jsem informanty upozornila na diskretnost a anonymitu získaných dat. U většiny rozhovorů jsem získala souhlas k záznamu rozhovoru na nahrávací zařízení. V průběhu rozhovoru jsem si dělala poznámky do deníku, abych si později mohla vybavit klíčové informace z rozhovoru, které bych mohla zapomenout. Na začátku rozhovoru jsem volila nejprve nenáročná běžná témata, z důvodu navázání příjemné atmosféry a postupně jsem se dostávala k tazatelským otázkám, které vedly k naplnění zvolených dílčích cílů a pokračovala jsem volně dle připraveného scénáře. Z důvodu zachování komplexnosti sdělených informací jsem zařadila i témata, která přímo nesouvisela s tazatelskými otázkami, ale mohla přinést nové a doposud nereflektované informace. Rozhovory trvaly kolem 45 minut, a to především díky sdílnosti a informovanosti informantů. U všech nahraných záznamů jsem provedla doslovnou transkripci, včetně nespisovných výrazů, aby byla zachována přirozenost rozhovorů. Správný zisk dat shledávám jako klíčový pro správně provedenou analýzu výzkumného šetření, tu budu popisovat v následující kapitole.

6 Analýza výzkumného šetření

V této kapitole se budu zaměřovat na analýzu získaných dat výzkumného šetření. Výsledky budu prezentovat postupně po jednotlivých dílčích cílech. Po doslovné transkripci rozhovorů jsem zvolila analýzu pomocí otevřeného kódování. Text jsem si rozdělila na jednotky, kterým jsem následně přiřadila kódy a s nimi jsem dále pracovala. Pro lepší přehlednost jsem vytvořila kódovací tabulku. Při kódování jsem podrobně zkoumala a označovala nasbíraná data, která jsem pak dále klasifikovala do konkrétních částí. Díky tvorbě kódů k jednotlivým informacím docházelo ke kategorizaci, a tím pádem i k redukci získaných informací. Jednotlivé kategorie jsem odlišila pomocí barev, vztahující se k daným dílčím cílům. Analýzu výzkumného šetření jsem rozdělila oblasti, které se tematicky shodují s dílčími cíli, jež jsem si stanovila na začátku výzkumného šetření.

6.1 Zhodnocení statistického trendu vývoje odhalené mravnostní trestné činnosti

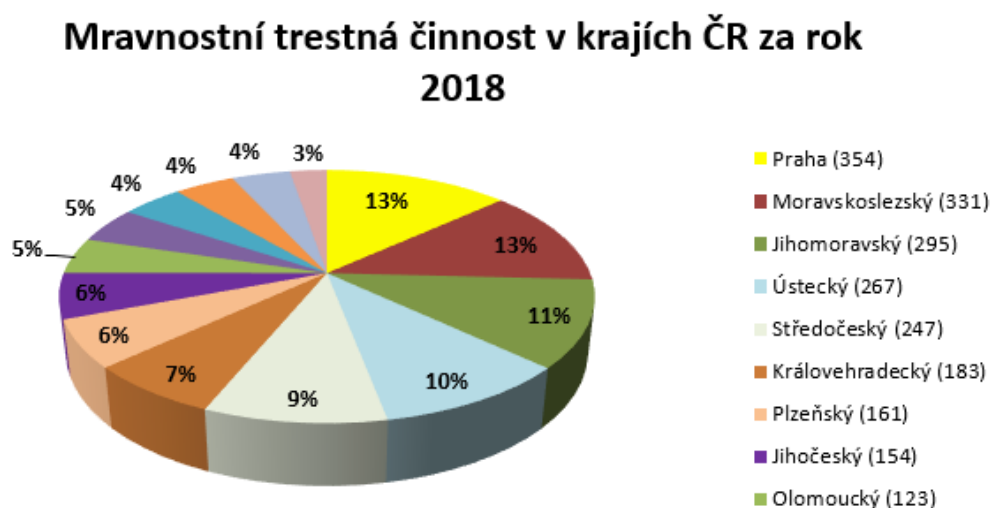
První dílčí cíl jsem zvolila tak, abych nejprve zmapovala situaci mravnostních trestných činů v České republice. V České republice vedou oficiální statistiky kriminality soudy, státní zastupitelství a Policie ČR. Statistiky soudů a státních zastupitelství ovšem neobsahují žádné údaje o obětech trestných činů. Já jsem pro své výzkumné šetření zvolila oficiální statistiky ministerstva vnitra, ministerstva práce a sociálních věcí a Policie České republiky. V oficiálních statistikách jsou údaje o pohlaví, věku, některé sociální charakteristiky, taktická hlediska a také následky trestného činu. Tento způsob evidence obětí není však dokonalý, protože statistiky bohužel nerozlišují mravnostní kriminalitu páchanou na dětech a mravnostní kriminalitu páchanou na dospělých.

Tyto údaje jsou proto předmětem statistiky, která tak ztrácí přesnou výpovědní hodnotu o počtech mravnostních trestných činů spáchaných na dětech. Domnívám se, že to je velmi výrazný nedostatek statistik Policie ČR a hodnotím jej velmi negativně s ohledem na názor, že nelze slučovat kriminalitu páchanou na dětech s kriminalitou páchanou na dospělých do jednoho statistického údaje. Z těchto důvodů jsem kontaktovala Policii ČR s požadavkem o upřesnění počtu dětských obětí v policejních statistikách. Bohužel má prosba byla zamítnuta z důvodu, že se jedná o interní údaje. Rozhodla jsem na tyto údaje zaměřit v průběhu výzkumného šetření s kriminalisty, se kterými jsem dělala rozhovor. Z těchto zdrojů mohu uvést, že počet znásilnění dítěte je kolem 200 zjištěných případů za rok. Kuplířství, když je

prostituující osobou dítě, se pohybuje kolem 20 zjištěných případů za rok. Z těchto důvodů se kromě oficiálních statistik kriminality začaly provádět výzkumy, které by měly statistiky postupně doplňovat.

Mravnostní trestní kriminalita tvoří jen zlomek z celkové kriminality v České republice, přesto je pro svou specifickou povahu řazena mezi nejzávažnější kriminalitu vůbec. Mezi nejčastější sexuální trestné činy patří pohlavní zneužití a znásilnění, všechny tyto informace lze vyčíst z následujících grafů.

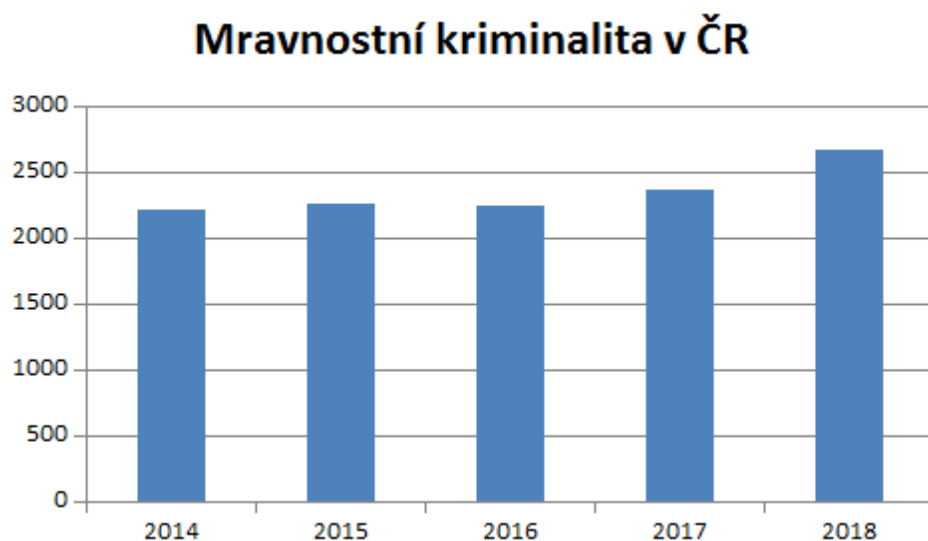
Graf 1: Mravnostní trestná činnost v krajích v roce 2018

Vlastní zpracování dle zdroje: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

Graf 1 mapuje četnost mravnostní trestné činnosti v krajích České republiky v roce 2018. Z grafu je vidět, že největší koncentrace odhalených mravnostních trestných činů v loňském roce byla zaznamenána v Praze a Moravskoslezském kraji. Naopak nejméně případů mravnostních trestných činů bylo odhaleno v Karlovarském kraji. Mravnostní trestnou činnost jsem se rozhodla znázornit záměrně v roce 2018, neboť to jsou nejaktuálnější přístupné údaje. V tomto roce bylo odhaleno 2115 případů.

Graf 2: Vývoj mravnostní kriminality v ČR

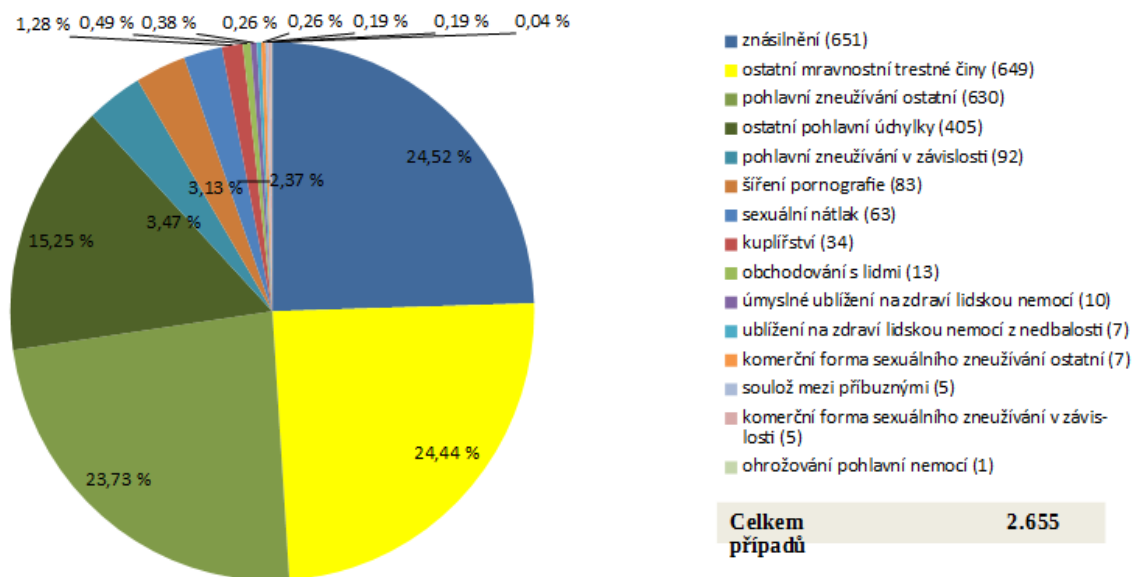

Vlastní zpracování dle zdroje: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

Graf 2 znázorňuje vývoj mravnostní kriminality v České republice mezi lety 2014 – 2018. Toto období jsem zvolila opět z důvodu, aby uvedená statistika byla co nejaktuálnější. Z grafu lze jasně vidět, že odhalená mravnostní trestná kriminalita v České republice má vzrůstovou tendenci. Zatím co v roce 2014 bylo zjištěno pouze 2205 případů, v roce 2015 bylo zaznamenáno 2256 případů a nejvíce odhalených případů za poslední 4 roky bylo v roce 2018, a to 2655. Z oficiálních statistik je tedy patrné, že v České republice v posledních letech případů mravnostní trestné činnosti přibývá.

Graf 3: Vývoj mravnostní kriminality v ČR dle vybraných druhů kriminality

Vývoj mravnostní kriminality v ČR, dle vybraných druhů kriminality 2018

Vlastní zpracování dle zdroje: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality.aspx>

Graf 3 znázorňuje vývoj mravnostní kriminality v ČR dle vybraných druhů kriminality v roce 2018. Koláčový graf ukazuje na 4 převažující části, a to: znásilnění, ostatní mravnostní trestné činy (prostitute ohrožující mravní vývoj dětí, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografií, dvojí manželství), pohlavní zneužívání ostatní, ostatní pohlavní úchytky (§ 358). Naopak pouze jeden mravnostní trestný čin, který byl v tomto roce zaznamenán, bylo ohrožování pohlavní nemocí.

Graf 4. Vývoj trestných činů páchaných na internetu

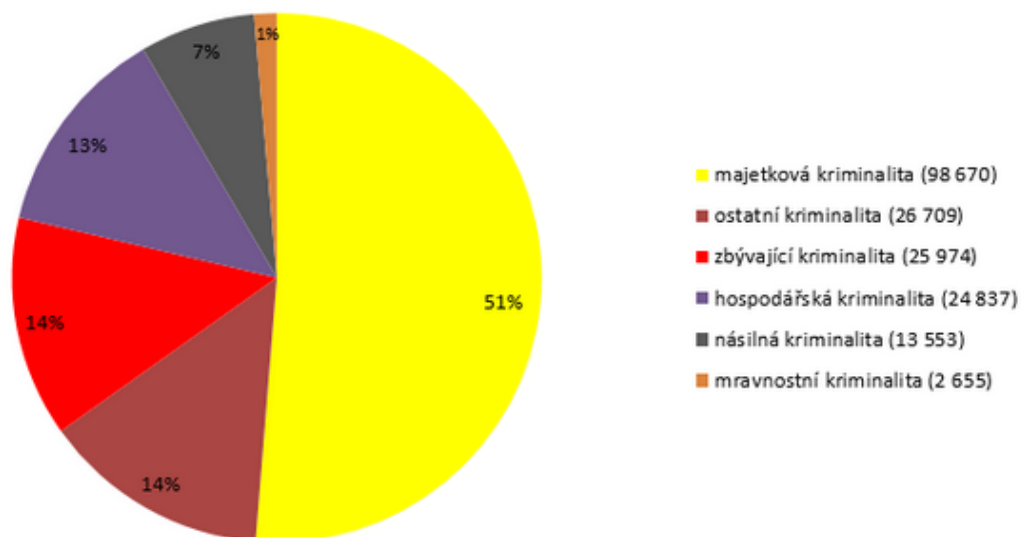

Vlastní zpracování dle zdroje: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>

Z důvodu zařazení kapitoly: Mravnostní trestné činy páchané přes internet, v teoretické části, jsem se rozhodla znázornit i graf mapující mravnostní trestnou činnost prostřednictvím informačních technologií. Z grafu 4 jasně vyplývá, že v České republice stále více přibývá případů kybernetické kriminality a kriminality páchané na internetu. Jak jsem již v této práci jednou zmínila, domnívám se, že tento ukazatel souvisí především se značným rozšířením výpočetní techniky a zejména v rozvoji a velkém růstu počtu uživatelů internetu, a to převážně u dětí, které často nedokáží odhadnout jeho moc a vliv. Dle oficiálních stránek Policie <https://www.policie.cz/clanek/jednotlive-druhy-kyberkriminality.aspx> začala Policie ČR sledovat počty trestných činů na internetu teprve r. 2011. Jak je z grafu 4 patrné, je zaznamenán značný nárůst evidovaných případů kybernetické kriminality. Zatímco v roce 2011 bylo zjištěno 1502 trestných činů, v roce 2018 bylo v oblasti kybernetické kriminality a kriminality páchané na internetu evidováno 6815 trestných činů, což je ve srovnání s rokem 2017 nárůst o více než 1000 případů. V konkrétních případech byl největší nárůst evidován zejména o činy ohrožování výchovy dítěte, šíření pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, účast na pornografickém představení, ale i navazování nedovolených kontaktů s dítětem.

Graf 5: Počet případů mravnostních trestných činů ku trestným činů

Zastoupení mravnostních trestných činů

Vlastní zpracování dle zdroje:<https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

Tento graf jsem zařadila z důvodu, aby bylo zřejmé, jaká kriminalita v České republice převládá a na jakém místě je kriminalita mravnostní. Mravnostní trestná kriminalita tvoří jen zlomek z celkové kriminality v České republice, což je z grafu více než jasné, a to konkrétně pouze jedno procento z celkové odhalené kriminality, přesto je pro svou specifickou povahu řazena mezi nejzávažnější kriminalitu vůbec. Nejvíce kriminálních činů v České republice tvoří majetková kriminalita, které bylo zaznamenáno 98670 případů za rok 2018.

6.2 Specifika práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů (DC2)

Dílčí cíl se zaměřuje na práci sociální pracovníků a kriminalistů s dětskými oběťmi. K tomuto dílčímu cíli se vztahují první 3 tazatelské otázky, které budu vyhodnocovat v následujícím textu. V úvodu rozhovoru jsem se zajímala, jaké hlavní rozdíly mezi prací s dětskou obětí mravnostních trestných činů a dospělou obětí mravnostních trestných činů informanti shledávají.

Naprostá většina informantů uvedla, že pocítují fakt, že při práci s dětskými klienty jsou na ně kladeny větší požadavky. Informantka I1: *„Pocítuji v tomto případě větší tlak třeba na to, abych důsledně vyhodnocovala situaci dítěte a tím včas detekovala případy, kdy už nemůžu ponechat další vývoj situace jenom v rukou dítěte. Musím umět odhadnout, kdy mám oslovit další subjekty k řešení dané situace, tím myslím, ať už třeba kolegy z ospodu, rodinu dítěte, lékaře apod.“* K této problematice se podobně vyjádřila i informantka I6: *„Tak jako je to náročný, jak bych to řekla, s těma dospělýma se občas špatně jedná, ale s těma dětma se v jistým smyslu jedná ještě hůř, protože člověk se prostě musí naladit na jejich vlnu. Záleží samozřejmě dítě od dítěte a záleží taky na tom co je to za případ. Některý případy jsou takový, že toho člověka vycucaj a že v tom je ještě další dva tejný, že opravdu... Třeba na příklad vyhodnocování těch komunikací, když člověk prostě musí prožít celejch 5 měsíců vztahu někoho, tím že to v tom facebooku čte, ví co se mezi nima dělo, každý den, tak to pak se jako člověk musí trochu zregenerovat. Protože to fakt někdy, někdy tam člověk narazí fakt jako na věci...“* Další zmiňovaný fakt, který se mi podařilo z rozhovoru zjistit je, že všichni informanti shledávají dětské oběti mravnostních trestných činů zvláštní cílovou skupinou, která má jistá specifika, která klade zvláštní požadavky na sociální pracovníky, kteří ji vykonávají. U všech specifických skupin je kladen důraz na to, jaké metody práce jsou využívány. Informantka I3: *„Tím že pracuju právě s tak specifickou skupinou, jako jsou děti, musím mít pořád na paměti, že to jsou klienti, který teprve nabíraj znalosti, zkušenosti, rozvíjej se, to všechno je pro ně klíčový, aby se mohli úspěšně zapojit dál do společnosti. To bych řekla, že je i cíl mé práce. Musím s touhle cílovou skupinou pracovat velmi obezřetně a citlivě.“* ... *„Jak jsem vám již zmiňovala u dětských klientu se znalosti a dovednosti začínaj teprve utvářet a je nezbytný, aby je získali a mohli je v budoucnu využít. Pro tyhle účely do sociální práce spadaj i aktivity aktivizační. Využívám k tomu i hry s dětma apod.“*

Většina informantů se shodla, že pro sociální práci s dětmi je nezbytné přizpůsobit hlavně způsob komunikace, a to nejen obsahem, ale zejména formou. Toto dokazuje tvrzení informanta: I2: „...*Když pracuju s dětskými oběťmi, snažím se používat slovník odpovídající věku dětského klienta, slovník by měl odpovídat i prostředí, z kterého dítě přichází. Tímhle se tak snažím dítěti vytvořit důvěrné a jemu příjemné prostředí no, to mi pak usnadní práci. Řekl bych teda, že pro mou práci s dětskými oběťmi mravnostních činů je hodně důležitý naladit se na stejnou vlnu.*”

Další otázkou jsem zjišťovala, jak by informanti nastavili prevenci na snížení mravnostních trestných činů páchaných na dětských obětech. Informantka I5 kladla důraz na upozorňování na tuto problematiku ve školách a apelaci na rodiče: „*Ono to je docela dvousečný no, ale já si myslím, že ve školství chybí taková ta klasická rodinná výchova, která by byla na prvním, na druhém stupni. Takový to vedení ale do současného světa, jo, seznamování právě od začátku s tím. A pak do toho nějak zkusit interminovat vůči těm rodičům, aby o ty děti měly větší zájem, měly zájem o to co se s jejich dětma děje a co prožívaj. ...Ten prvek prevence by byl z naší strany škodlivější na to dítě, než ve školství, kde si jako s nima začít o tom hovořit, vízt k tomu, určitě bych ale více zprofesionalnila sexuální výchovu ve škole*” Informanti se zmínili, že by ocenili, aby se zvýšilo povědomí o mravnostních trestných činech páchaných na dětech a zvýšení medializace týkající se této problematiky. Upozornili na absenci zpětné vazby, laické přístupy a neprofesionalitu z řad pracovníků. Informantka I4: „*Hlavně by se o tom mělo víc mluvit a víc se ta problematika medializovat... Jako další prevence by mohlo bejt třeba zvýšení profesionality některých kolegů a aby se nám dostávala nějaká zpětná vazba při práci s klientem. A víc odborné literatury, co se týče tyhle problematiky, která docela pokulhává*“ Informant I2 uvedl jako prevenci na snížení mravnostních trestných činů zvýšení obvyčejné všímavosti okolí, která je leckdy brána jako samozřejmostí, ale v reálu samozřejmá není: „*Hodně lidí si v určitých chvílích všímá věcí jen důležitých pro ně samé, takže tohle spatřuji jako problém a kdyby se to napravilo, byla by to taky jako jistá prevence. Třeba kdyby se nějakým způsobem zvýšila životní úroveň v odloučených komunitách, to je taky dost důležitý. A apelovala bych na rodiče, to hlavně, plus bych zařadila třeba i nějaký přednášky na školách i školkách.*“

Dílčí cíl (DC2) bych shrnula následovně: všichni informanti uvedli, že pocíťují rozdíl v práci s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů a dospělými oběťmi mravnostních trestných činů. Při práci s dětskými klienty jsou na informanty kladeny větší požadavky a musejí se uvedené cílové skupině více přizpůsobovat, neboť nešetrná pomoc může mít negativní vliv na další vývoj dítěte. Negativně vidí doposud nastavenou prevenci na snížení mravnostních trestných činů páchaných na dětech. Upozornili na absenci zpětné vazby, laické přístupy a neprofesionalitu z řad pracovníků. Jako návrh na prevenci ke snížení mravnostních trestných činů páchaných na dětech informanti uvedli např. větší medializaci problému, zvýšení nároků na zařazení této problematiky ve školství, větší apelaci na rodiče, zvýšení životní úrovně a úrovně vzdělanosti v komunitách, v nichž se děti a mladiství často stávají oběťmi mravnostních trestných činů

6.3 Formy pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů (DC3)

Zvolený dílčí cíl navazuje na předchozí. Jak již bylo výše zmíněno, dětské klienty jsou všemi informanty považováni za specifickou cílovou skupinu a pro práci s nimi využívají i specifické formy pomoci. Musím zdůraznit, že informanti nejsou pouze sociální pracovníci, nýbrž i kriminalisté, kteří řeší mravnostní trestné činy páchané na dětech, proto jsou některé odpovědi odlišné.

První otázka zjišťovala odpovědi na to, jaká pomoc je dětským obětem mravnostních trestných činů nabízena a jaké jsou kompetence informantů při poskytování pomoci. Informanti několikrát apelovali, že pomoc dětským obětem je nutná poskytnout komplexně. To potvrzuje Informantka I4: *„Vyžaduje se po nás, abychom pomoc dětem poskytovali během šetření komplexně, ne pouze v jedné oblasti. Není ale možné, aby jeden pracovník dokázal dětské oběti mravnostního činu zajistit veškerou pomoc, kterou potřebuje. Snažím se využívat všech opatření, aby se zamezilo dalším činům a zároveň chci pomoci dítěti, aby se se zapojilo zpět do společenského života.“* Informantka I3 mi naznačila, jak postupuje při řešení problému s dětským klientem. Jako klíčové uvedla včasné zachycení případu a následně stanovení postupu. Informantka I3: *„Postupuji tak, že je pro mě na začátku práce nejdůležitější zajistit dětské oběti zejména pocit bezpečí a dále nasbírat důkazy, které potvrzují tvrzení klienta. Dále naplánuji a zajistím odborné vyšetření dítěte. Celé to je běh na dlouhou trať a žádný pracovník není schopen odhalit pravdu sám, proto je velice nutná spolupráce.“*

Při konkretizaci forem pomoci se odpovědi informantů lišily, proto zde uvedu formy, které informanti zmínili. Jako jedním z druhů pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů byla zmíněna pomoc psychologická: Informant I2: „*Ke každému dítěti je nutno přistupovat individuálně, aby tak došlo k zamezení vytvoření traumatu. Může se stát, že nešetrnou prací s dětskou obětí to může dítěti způsobit i větší trauma než způsobený čin na dítěti, pro pomoc dětem je tedy velice důležitý šetrný a empatický přístup. Z tohoto důvodu k naší práci s klientem často přizýváme psychologa, který dítěti zajišťuje psychologickou pomoc.*” Jako další pomoc, kterou informanti zmínili, byla pomoc lékařská. Informantka I4: „*Stanovení postupu je ovlivněno také pediatrickým vyšetřením lékařem, který se zabývá fyzickými a psychosomatickými příznaky.*” Zároveň informantka I4 zmínila i pomoc sociální: „*My klientům poskytujeme sociální pomoc. Provádíme rozhovor s rodiči klienta, shromažďujeme informace od odborných pracovišť, ve kterých se dítě vyskytuje. Někdy je na místě a podle mě jako pomoc např. I to, že dítě odebereme a umístíme do zařízení, kde bude dítě v klidu, kolikrát to je nejlepší možné řešení.*” Na otázku ohledně kompetencí informantů se informanti vyjádřili následovně: Informantka I1: „*Tak, kompetence jsou dány přesně v mé práci, toho se držím, to, co dělám. Jak jsem říkala, kompetence mám takové, že poskytuju sociální poradenství, psychologickou pomoc, zajišťuji přísun právník informací, a tak...*” Zatímco všichni informanti, kteří byli sociální pracovníci, uvedli, že se snaží zajistit, aby dítěti byla zajištěna pomoc od všech zdrojů pomoci, tak kriminalisté uvedli, že oni dítěti poskytují pouze jednu složku z celého komplexu pomoci, kterou zprostředkovává sociální pracovník. Informantka I5: „*Tak podle trestního řádu prakticky všechno, co je v něm uvedeno, no. Tam opravdu záleží případ od případu. Když dám příklad, pokud se budeme bavit o případu kde jsou dvě děti, dvě děti ve vztahu, dítě tím myslím do 15 let, nebo mladistvý do 18 třeba, tak tam to víceméně závisí na tom co, co jsme zjistili jo, jestli tam teda to je v rámci vztahů, tak tam se to řeší zase trochu jinak, než něco jiného, to už se pak zas neřeší tady, ale na krajském ředitelství, nicméně jako pravomoce... Naše kompetence jsou vázaný trestným řádem, takže tam ty oprávnění jsou. Nebo když k nám přijde třeba případ ze zahraničí třeba, kdy mluvím třeba o fotografií malých dětí, malých dětí mimo ČR, tak tam už je pak možnost mezinárodní právní pomoci a spolupráce s centrálou proti organizovanému zločinu, která má zase nějaký kontakty s dalšíma jejíma protějšky v různých zemích, tam jsou zase taky nějaké možnosti, ale všechno je to vázaný trestným řádem a mezinárodními smlouvami. Není žádná taková jako kouzelná kompetence, že jako ukážem na něco a “Dejte nám všechno, co k tomu máte”, to prostě nefunguje, no. Jsme vázaný tým, že se to musí zákoně odůvodnit.*”

Dále jsem v rámci šetření toho dílčího cíle zjišťovala, jaký mají informanti názor na systém pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Většina informantů se shodla, že systém pomoci se váže na kompetence, které stát informantům poskytuje. V rámci této otázky se objevily velice rozdílné názory. Někdo v nastaveném systému shledával spíše pozitiva, někdo naopak spíše negativa. Domnívám se, že právě tyto odpovědi, mohou posloužit k zamyšlení se, či k případné pomoci ke zkvalitnění služeb v této oblasti.

Jako první bych zmínila odpověď informantky, která nastavený systém vidí spíše negativně. I1: *„Mně přijde, že systém pomoci je tak blbě nastaven, že ani nemůžu pořádně nic udělat, musím se řídit tím co můžu a toho moc není. Kolikrát mi přijde, že jsem spíš jako nějaký poradce. Ten systém pomoci mi nepřijde jako efektivní, protože stát pomáhá pouze tam, kde si o ni zažádaj.“* Informanti zmínili, že k celé problematice nepřispívá někdy přístup některých rodičů, kteří jsou ovlivňováni médii, které mnohdy ukazují informace zkresleně. Dále poukázali na občasnou špatnou spolupráci s rodiči, což dokládá informantka I1: *„Myslí si, že oni vědí všechno nejlíp a kolikrát vidím, že jim to, co říkám, jde jedním uchem sem a druhým ven, nebo se mi kolikrát stalo, že jsem cítila, jak na mě pohlíží z vrchu.“* Informant I2 zmínil jako nedostatek, který shledává v dosavadním systému, novelizaci ZSPOD: *„...pořád se mění zákony, problém je v tom, že ti lidi, co ten zákon uzákonili, to sepsali podle nějakých informací z pouček, ale nikdy se s tím v praxi nesetkali a nedošlo jim, že v praxi to je třeba neuskutečnitelné, kolikrát to jsou fakt absurdní a nemožné požadavky. Je to akorát přidané papírování.“* Další negativa, na které informanti několikrát upozornili, byl syndrom vyhoření, jako další si stěžovali na nedostatečnou odbornost a laický přístup pracovníků a špatné pokrytí služeb, neboť někde je koncentrace vysoká a někde naopak služby chybí. Následující odpověď informantky upozorňuje na zdlouhavý proces v systému pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů, informantka I4: *“Zrovna v tomhle vidím velký mínus, protože to dítě chce tu negativní zkušenost třeba nějak hned vytěsnit a za delší čas už si třeba přesně ani nemusí vybavit ty detaily.“* Informantka I6 si stěžovala na nedostatečné podklady, které se k ní občas dostanou při práci s dětskou obětí mravnostních trestných činů: *“Kolikrát nám sociální pracovnice často dají nedostatečně výstižné podklady a informaci či popis případu. Já potřebuju mít nejprve dostatečné podklady k zahájení řešení mravnostního trestného činu.“*

Problém v nastaveném systému pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů shledávají informanti v neinformovanosti veřejnosti, informantka I4 uvedla: *„Co je podle mě hodně špatné je to, že hodně našich potencionálních klientů neví ani kam se mají obrátit, nebo jak najít pomoc, takže když se o našich službách dítě ani nedozví, tak je úplně jedno, jaké formy*

pomoci poskytujeme.” Informantka I3 naopak poukazuje na nedostatek v oblasti poskytování pomoci v rámci zákona, neboť v zákoně je uvedeno, že oběť je osoba, které je potřeba pomoci, což je zavádějící, protože některé oběti se nemusí projevovat tak, že pomoc potřebují. Zároveň upozorňuje na příliš mnoho administrativy v sociální práci – I3: *“Kolikrát mi přijde, že jsem spíš pracovník administrativy, než sociální pracovníce.”*

Některé odpovědi v rámci šetření byly naopak pozitivní, informantka I3 ospověděla: *“Tak v tomto systému je pro nás dobře nastaveno třeba neustálý rozvoj a vzdělávání pro mě no, neustále se školíme a vzděláváme, což vidím jako velké plus.”* Jako další pozitivum v systému pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů informanti zmínili dostupnost bezplatných služeb a díky tomu tak dostupnou pomoc všem sociálním vrstvám. Odpověď informantky I1: *“Vidím ale v celém systému světlý nádej, nebo aspoň mi to tak přijde, že to je na dobré cestě a celkově se ten systém posouvá kupředu, máme zákon o obětech a tak. Ten systém mi teda přijde docela efektivní, všechno to je ale o lidech.”*

Otázky ať už přímo či nepřímo se týkaly dostupných forem pomoci dětským obětem mravnostních činů a systému pomoci, díky kterým byl zodpovězen stanovený dílčí cíl. Ukázalo se, že u většiny informantů převažují podobné názory. Informanti zmapovali formy pomoci především uváděli pomoc psychologickou, psychotherapeutickou a sociální podporu dále pak zmínili právní a peněžitou pomoc. V oblasti jejich kompetencí se většina obracela na kompetence, které jim dovoluují stát. Při hodnocení systému pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů informanti upozorňovali zejména na nedostatek času a nevhodný přístup k problematice ze strany odborníků i blízkého okolí dítěte. Dále pak zmínili jako negativum příliš mnoho administrativy a práce v kanceláři místo práci v terénu a s tím spojenou volbu mezi kvalitně odvedenou pomocí dítěti či pořádek v administrativě. Informanti si stěžovali na nedostatečně rychlá a efektivní pomoc dítěti a nedostatek odborníků na konkrétní problematiku mravnostních trestných činů, kteří se musejí zabírat všemi případy a závažné případy tak nemají dostatečnou pozornost, jakou by měly mít, jako jsou mravnostní činy. Neblahý vliv na tuto problematiku dle informantů má velká časová prodleva mezi počátkem vyšetřování a průběhem vyšetřování. Domnívám se, že tento fakt může přispívat k celkové vytíženosti pracovníků, to následně může někdy vést k neprofesionálnímu chování k dítěti, nebo zbytečným průtahům.

6.4 Spolupráce orgánů při řešení mravnostních trestných činů páchaných na dětských obětech (DC4)

Jako poslední dílčí cíl jsem se rozhodla zkoumat, jak spolupracují orgány při řešení mravnostních trestných činů. Tento cíl opět navazuje a vyplývá ze stanovených předchozích dílčích cílů. Většina informantů na tento cíl sama plynule navázala a nutnost spolupráce několikrát v průběhu šetření zdůraznila. Rozhodla jsem se tedy tuto spolupráci zde detailněji zkoumat. Informanti zdůraznili, že spolupráce je nutná napříč všemi resorty, jež pracují s dětskou obětí. Líbilo se mi přirovnání informantky I3, která spolupráci přirovnala ke skládačce.

Jako první z otázek v návaznosti na tento dílčí cíl jsem se informantů ptala, z jakých zdrojů se o mravnostních trestných činech nejčastěji dozvídají. V návaznosti na tuto odpověď zmínili informanti oznamovací povinnost informantka I5: *„O mravnostních trestných činech páchaných na dětech se může dozvědět takřka kdokoliv, kamarád, rodič, lékař a tak a taky kdokoliv teda může být jako zdroj toho nahlášení... Učitel, lékař a zdravotní pracovníci, pracovníci OSPOD, pracovníci krizových center, policie aj. ...Zahájení pomoci dítěti může být zahájeno jen když čin bude oznámen, máme tady teda oznamovací povinnost a nenahlášení se trestá odnětím svobody. Díky tomu je navýšení pravděpodobnosti, že se případ v čas podchytí.“*

V tazatelské otázce číslo 8 jsem zjišťovala, jak informanti postupují při práci s dětskou obětí mravnostních trestných činů. Nejlépe dle mého situací vystihla informantka I3: *„Postupuji tak, že je pro mě na začátku práce nejdůležitější zajistit dětské oběti zejména pocit bezpečí a dále nasbírat důkazy, které potvrzují tvrzení klienta. Dále naplánuji a zajistím odborné vyšetření dítěte. Celé to je běh na dlouhou trať a žádný pracovník není schopen odhalit pravdu sám, proto je velice nutná spolupráce.“* Zároveň je z této odpovědi zřetelná odpověď na následující otázku týkající se spolupráce orgánů při řešení mravnostních trestných činů páchaných na dětských obětech. Ukázalo se, že oslovení informanti spolupracují s velkým množstvím jiných pomáhajících institucí. Nejčastěji uváděli spolupráci právě mezi pracovníky OSPOD a policií, na kterou si dva informanti stěžovali. Informantka I6 si stěžovala na nedostatečné podklady, které se k ní občas dostanou při práci s dětskou obětí mravnostních trestných činů: *“ Kolikrát nám sociální pracovníce často dají nedostatečně výstižné podklady a informaci či popis případu. Já potřebuju mít nejprve dostatečné podklady k zahájení řešení mravnostního trestného činu.“* Nutnost spolupráce při práci s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů

zdůraznil informant I2: „*Celé to je běh na dlouhou trať a žádný pracovník není schopen odhalit pravdu sám, proto je velice nutná spolupráce.*” Spolupráci potvrdila Informantka I6: „*Spolupracujeme i s jinými orgány, ve chvíli jakmile to není už v našich možnostech a je potřeba nějaká jiná péče.*“ O Mezinárodní spolupráci se zmínila informantka I5: „*Nebo když k nám přijde třeba případ ze zahraničí třeba, kdy mluvím třeba o fotografiích malých dětí, malých dětí mimo ČR, tak tam už je pak možnost mezinárodní právní pomoci a spolupráce s centrálou proti organizovanému zločinu, která má zase nějaký kontakty s dalšíma jejíma protějšky v různých zemích, tam jsou zase taky nějaké možnosti, ale všechno je to vázané trestným řádem a mezinárodními smlouvami.*“ Spolupráci informanti zdůrazňovali také z důvodu, že jsou na ně kladeny velké požadavky, aby byli odborníky ve všech odvětvích při práci s dětmi, což je nemožné a spolupráce tedy s jinými institucemi je nevyhnutelná. Informantka I1: „*Je nemožné, abych byla odborníkem ve všech odvětvích, já nejsem psycholog, policista... bez této spolupráce se ve své práci neobejdu, bohužel ne vždy je ta spolupráce taková, jaká by asi měla být a kolikrát ta spolupráce je jen přes papíry či telefon, což je taky špatně žejo. Pomáhá tomu ale případová konference.*” Informantka I6 označila spolupráci institucí jako klíčovou: „*Klíčovým pro pomoc dítěti, který se stal obětí nějakého sexuálního jevu je, bych řekla, spolupráce celé řady institucí a jejich pracovníků. Jako první to musíme zachytit, počátek pomoci spočívá v zachycení jevu, pak následuje nějaký vyšetřování a diagnóza, která řekne další postup. Důležitý je, podle mě, aby se i v průběhu kdy pracujeme s klientem setkali všichni zúčastnění a mohli tak zhodnotit danou situaci a určit diagnózu, což kolikrát chybí ...Dám příklad, když nějaké zařízení přijme dítě, musí to oznámit na OSPOD, což je první spolupráce a pak se začnou podílet další subjekty.*” Podobný názor vyjádřila i informantka I4: „*Potřebuju se o dítěti dozvědět co nejvíc, takže musím spolupracovat třeba s učitelkou, abych měla co nejvíc podkladu pro svou práci s tím dítětem. Potom je pro mě dost důležitý spolupráce s policií a nejdůležitější je si myslím pro dítě spolupráce s psychologem, který má za úkol minimalizovat následky na dítěti a aby to mohlo nějak zpracovat. Dalo by se říct, že já jsem vlastně takový zdroj sehnání pomoci pro dítě a zajištění spolupráce*” Na rozdílné kompetence upozornil informant I2: „*Jde taky o to, že všichni máme třeba taky jinou moc působnosti kompetencí, odpovědnosti, nástrojů pomoci i kontroly, jiný způsob financování a zaměření na cíle pomoci.*”

Spolupráce sociálních pracovníků s ostatními odborníky je ovlivňována několika aspekty. Jeden z aspektů může být skutečnost, že v naší společnosti stále ještě sociální pracovníci jako profese nemají tak pevné a stabilní postavení jako v jiných vyspělých zemích. Informanti zmínili, že své klienty informují o dalších orgánech, poskytující pomoc a dávají jim

doporučení, aby se na ně v konkrétních případech obrátili. Spolupráce mezi orgány při řešení mravnostních trestných činů na dětech je dána především různou odborností a rozsahem kompetencí pracovníků v dané organizaci.

6.5 Vyhodnocení výzkumného šetření

Na konci každé podkapitoly v kapitole analýzy výzkumného šetření je uvedeno krátké shrnutí vybraných dílčích cílů, které jsou zároveň odpovědí na hlavní výzkumný cíl. Z důvodu lepšího sjednocení a přehlednosti zjištěných výsledků jsem je zrekapitulovala v této kapitole.

První dílčí cíl (DC1) mapoval situaci odhalených mravnostních trestných činů v České republice. Výstup tohoto dílčího cíle měl pomoci ucelit představu o tom, jaké jsou statistiky a přesná čísla odhalených mravnostních trestných činů spáchaných v České republice. Data pro výstup stanoveného dílčího cíle jsem získala z oficiálních statistik, které poskytuje ministerstvo vnitra, ministerstvo práce a sociálních věcí a Policie České republiky. Záporně jsem zhodnotila sloučení kriminality páchané na dětech s kriminalitou páchanou na dospělých do jednoho statistického údaje.

Mohu tak zkonstatovat, že největší koncentrace odhalených mravnostních trestných činů v loňském roce byla zaznamenána v Praze a Moravskoslezském kraji. Naopak nejméně případů mravnostních trestných činů bylo odhaleno v Karlovarském kraji. Odhalená mravnostní trestná kriminalita v České republice má vzrůstovou tendenci, konkrétně bylo v roce 2014 zjištěno pouze 2205 případů, v roce 2018 již 2655 případů. Je to tedy jasný důkaz faktu, který jsem ve své diplomové práci často zmiňovala, a to, že v České republice v posledních letech případů mravnostní trestné činnosti přibývá. Dále se ukázalo, že v roce 2018 nejvíce převažuje z mravnostních trestných činů znásilnění. Dále se potvrdil několikrát zdůrazňovaný fakt z teoretické části, a to, že v České republice stále více přibývá případů kybernetické kriminality a kriminality páchané na internetu. Podle mého tento ukazatel souvisí především se značným navýšením uživatelů internetu. Policie ČR začala sledovat počty trestných činů na internetu teprve od r. 2011, od té doby je zaznamenán značný nárůst evidovaných případů kybernetické kriminality. V roce 2018 bylo evidováno 6815 trestných činů, což ve srovnání s rokem 2017 nárůst převyšuje o více než 1000 případů. Nejvyšší nárůst byl evidován zejména v ohrožování výchovy dítěte, šíření pornografie, výrobě a jiném nakládání s dětskou pornografií a navazováním nedovolených kontaktů s dítětem. Jako poslední jsem vyhodnocovala četnost

odhalených případů mravnostní kriminality ku celkové kriminalitě. Ukázalo se, že mnou zkoumaná kriminalita – mravnostní trestná kriminalita tvoří jen zlomek z celkové kriminality v České republice, konkrétně pouze jedno procento z celkové odhalené kriminality, přesto je pro svou specifickou povahu řazena mezi nejzávažnější kriminalitu vůbec. Nejvíce kriminálních činů v České republice tvoří majetková kriminalita.

Následující dílčí cíl (DC2) byl zaměřen na práci sociálních pracovníků a kriminalistů s dětskými oběťmi. Na tento dílčí cíl se vztahovaly první tři tazatelské otázky. V úvodu jsem zkoumala, jaké rozdíly vidí informanti v práci s dětskou obětí mravnostních trestných činů a v práci s dospělou obětí mravnostních trestných činů. Tato otázka byla vyhodnocena tak, že všichni informanti pociťují značné rozdíly v práci s dětskou nebo dospělou obětí mravnostních trestných činů. Rozdíl je například v kladení větších požadavků při práci s dětskými oběťmi, větší přizpůsobení se dětské cílové skupině (komunikace, prostředí, ...). Z výsledků tazatelských otázek plyne, že všichni si uvědomují, že nešetrná pomoc může mít negativní vliv na další vývoj dítěte. Následující otázka týkající se nastavení prevence na snížení mravnostních trestných činů páchaných na dětech je, že část informantů vidí dosavadní nastavení této prevence negativně, upozorňovali na absenci zpětné vazby, laické přístupy a neprofesionalitu z řad pracovníků. Jako návrh na prevenci ke snížení mravnostních trestných činů páchaných na dětech informanti zmiňovali větší medializaci problému, zvýšení nároků na zařazení této problematiky ve školství a větší apelaci na rodiče.

Navazující dílčí cíl (DC3) sledoval prostřednictvím tazatelských otázek, jaké formy pomoci jsou dětským obětem mravnostních trestných činů poskytovány. Tento dílčí cíl zkoumal konkrétní druhy pomoci, jak se liší kompetence informantů při poskytování pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Zhodnocoval systém nastavení pomoci dle informantů a zjišťoval, jaké nedostatky informanti v současném systému shledávají. Ukázalo se, že u většiny informantů převažují podobné názory. Informanti kladli důraz na poskytování pomoci psychologické a sociální, podotýkali ale velkou individualitu, a že nejdůležitější pomoc může být pro každého klienta jiná. Z výsledků tazatelských otázek vyplynulo, že význam sociální práce při poskytování pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů je zásadní, vnímání sociální pomoci se však u informantů lišilo a je zřejmé a pro některé těžce definovatelné. Při vyhodnocování tazatelských otázek bylo zřejmé, že otázka týkající se kompetencí informantů, byla vnímána rozporuplně, protože každý informant chápal své kompetence odlišně. V naprosté většině se ale informanti shodli a uvedli, že se jejich kompetence odvíjejí od činností, které mohou vykonávat v rámci své profese. U tazatelské

otázky týkající se hodnocení systému pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů informanti upozorňovali zejména na nedostatek času a nevhodný přístup k problematice ze strany odborníků i blízkého okolí dítěte. Informanti vyjádřili své nespokojení s tím, že musí ve své práci věnovat mnoho času administrativě a celkově pracovat hodně v kanceláři místo práce v terénu a s tím spojenou volbu mezi kvalitně odvedenou pomocí dítěti či pořádek v administrativě. Informanti si stěžovali na nedostatečně rychlou a efektivní pomoc dítěti a nedostatek odborníků na konkrétní problematiku mravnostních trestných činů, kteří se musejí zaobírat všemi případy a závažné případy tak nemají dostatečnou pozornost, jakou by měli mít, jako jsou mravnostní činy. Velké množství informantů zmínilo riziko syndromu vyhoření. Špatně nastavená je dle informantů velká časová prodleva v počátku vyšetřování a průběhu vyšetřování. Pozitivně informanti zhodnotili velké množství školení, které jim pomáhá ve zdokonalování se při vykonávání své profese, jako další pozitivní zhodnocení byl fakt, že se problematika obětí stává stále více diskutovaným tématem, ne však ale stále v dostatečné míře.

Poslední dílčí cíl (DC4) se zaměřoval na spolupráci orgánů při řešení mravnostních trestných činů. Z tazatelských otázek bylo zjištěno, že informanti se o mravnostních trestných činech dozvídají z různých zdrojů, nejčastěji však zmínili pediatra, pedagoga a blízké okolí dítěte. Vybraní informanti kladli důraz na spolupráci, která je často velmi individuální, jelikož musí vycházet z konkrétních potřeb dítěte, spolupráce mezi institucemi byla přirovnána ke skládačce, kdy by do sebe mělo vše zapadat. Dva informanti se zmínili, že jejich spolupráce s ostatními orgány je dle nich ovlivňována skutečností, že v naší společnosti stále ještě sociální pracovníci jako profese nemají tak pevné a stabilní postavení jako v jiných vyspělých zemích. Spolupráce mezi orgány je podle odpovědí informantů na tazatelské otázky dána především různou odborností a rozsahem kompetencí pracovníků v dané organizaci.

Pomocí zjištěných výsledků z vyhodnocování stanovených dílčí cílů bylo dosaženo hlavního výzkumného cíle, který zjišťoval specifika nastavení pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů. Jako klíčové se ukázalo včasné zahájení pomoci, zvýšení informovanosti veřejnosti o tom, kam se mohou obrátit, nebo jak vyhledat pomoc v případě potřeby. Zásadní je efektivní pomoc dítěti a navýšení počtu specializovaných odborníků na konkrétní problematiku mravnostních trestných činů páchaných na dětech. Pro správné nastavení systému pomoci hraje důležitou roli dobře nastavená spolupráce mezi institucemi a subjekty, které se podílí na práci s dětskou obětí mravnostního trestného činu. Pomoc dětským obětem mravnostních trestných činů je poskytována každé oběti velmi individuálně, neboť každý mravnostní trestný čin má své specifikum a každá oběť potřebuje individuální přístup. Dětským

obětem mravnostních trestných činů je potřeba přizpůsobit komunikaci i prostředí, neboť nešetrná pomoc může mít negativní vliv na další vývoj dítěte.

6.6. Diskuze

Pomocí vhodně zvoleného výzkumného šetření se mi podařilo odpovědět na všechny stanovené dílčí cíle, které souhrnně odpovídají na hlavní výzkumný cíl práce. I když zvolená výzkumná metoda byla časově náročnější, pomohla mi detailněji pochopit zkoumanou problematiku a tím odhalit některá zjištění, které by se méně osobní metodou pravděpodobně odhalit nepovedlo. Tyto poznatky mohou být využity jako podklad pro další zkoumání této problematiky.

Neblaze mě překvapila absence konkrétnějších statistických dat mravnostních trestných činů páchaných na dětech, jelikož odrážejí fakt, zda je služba správně nastavena a zda jsou služby pomoci dětským obětem dostačující. Jako další musím negativně zhodnotit nedostačující literaturu zabývající se touto problematikou z pohledu sociální práce.

Je potřeba zmínit názor informantů o nevyhovující spolupráci mezi sociálními pracovníky a kriminalisty při práci s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů. Sociální pracovníci negativně hodnotili dlouhé průtahy ze stran kriminalistů, místo včasného řešení. Naopak kriminalisté poukázali, že sociální pracovníci často podají nedostatečně výstižné podklady a informace či popis případu. Tyto informace nebyly ale podloženy ničím jiným, než osobní zkušeností informantů.

Informantům ztěžuje výkon práce fakt, že jsou zahlceni velkým množstvím administrativy, je tedy na zamyšlenou, jestli by nebylo přínosnější více odlišovat sociální práci od administrativní, kterou by vykonávali vybraní administrativní pracovníci.

Závěr

Cílem předkládané diplomové práce bylo zjistit, jaká jsou specifika nastavení pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů.

V teoretické části diplomové práce jsem vymezila základní pojmy vztahující se k tématu diplomové práce a poskytla tím tak vhled do zkoumané problematiky. Tím jsem vytvořila podklad pro empirickou část práce, kde uvádím metodologický postup vlastního výzkumného šetření a jeho výsledky. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů jsem zjistila, že podle informantů je dětským obětem mravnostních trestných činů poskytována zejména individuální pomoc. Informanti zdůraznili výlučnou odpovědnost za dítě a podotkli nutnost spolupráce s jinými institucemi a subjekty. Podoba spolupráce se také odvíjí od vlastní iniciativy informantů, někdy se však odehrává pouze na informační úrovni. Záměrně jsem vybrala informanty jako sociální pracovníky a kriminalisty, kteří se zmínili o střetu zájmů mezi nimi a o neefektivním předávání informací mezi jednotlivými aktéry. Podmínky pro poskytování pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů jsou ovlivňovány různými limity. Informanti uvedli, že jejich práci neblaze ovlivňuje:

- příliš mnoho administrativy
- nedostatek odborníků v této oblasti
- vytíženost pracovníků
- průtahy při poskytování pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů
- neprofesionalita některých kolegů a s tím související porušování pravidel

Velký přínos mé diplomové práce spatřuji v tom, že se mi z provedených rozhovorů podařilo zjistit návrhy informantů na zlepšení nastavení prevence pro snížení mravnostních trestných činů spáchaných na dětech. Konkrétně se jednalo o:

- zvýšení obyčejné všímavosti okolí, která je leckdy brána jako samozřejmostí, ale v reálu samozřejmá není
- větší medializace tématu, např. v televizních pořadech, které se věnují seznámení s prevencí v této oblasti, v internetových diskuzích, sociálních sítích apod.
- přednášky o této problematice ve školách a školkách

- kvalitnější sexuální výchova ve školách, která je nepostradatelná v tom smyslu, že odstraňuje tabu a vštěpuje dětem, kde se jich dospělí smějí dotýkat.
- zvýšení životní úrovně a úrovně vzdělanosti v komunitách, v nichž se děti a mladiství často stávají obětmi mravnostních trestných činů
- větší apelaci na rodiče
- více odborné literatury zabývající se tímto tématem v kontextu sociální práce

Není samozřejmě možné určit zaručený recept, je ale důležité, aby pokud se tato problematika vyskytne, tak aby alespoň sociální okolí oběti poskytlo zázemí. Tato problematika týkající se dětských obětí mravnostních trestných činů je v posledních letech sice více řešena než dříve, ale smýšlení informantů o efektivním nastavení systému pomoci souhlasně pozitivní není. Příznivý vliv na tuto situaci má větší výskyt množství služeb, které pracují s touto cílovou skupinou. Myslím si, že prostřednictvím výzkumného šetření jsem odpověděla na hlavní výzkumný cíl práce. A to i přes to, že u některých informantů nebyly zkušenosti s mravnostními trestnými činy páchaných na dětech vždy tak bohaté, jak jsem si z počátku představovala. Domnívám se, že toto téma si zaslouží více pozornosti a osvěty, než tomu bylo doposud. Podařilo se mi získat cenné informace a diplomová práce podle mého přináší zajímavá zjištění, poukazuje na mezery v pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů a může přispět ke zdokonalení pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Transformační tabulka dílčích cílů.....	47
Tabulka 2: Přehled informantů.....	49
Graf 1: Mravnostní trestná činnost v krajích v roce 2018.....	55
Graf 2: Vývoj mravnostní kriminality v ČR.....	53
Graf 3: Vývoj mravnostní kriminality v ČR dle vybraných druhů kriminality.....	54
Graf 4. Vývoj trestných činů páchaných na internetu.....	55
Graf 5: Počet případů mravnostních trestných činů ku trestným činům.....	56

Seznam použité literatury

BENTOVIM, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998, s. 51-56. ISBN 80-7169-629-3.

BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 47-48. ISBN 978-80-7338-091-5.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 167. ISBN 978-80-7380-213-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.

DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Institut pro probaci a mediaci, 2001. ISBN 80-902998-0-6.

DUNOVSKÝ, Jiří, et al. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing, 1995, 245 s., [8] s. fot. Avicenum. ISBN 80-7169-192-5.

DUNOVSKÝ, Jiří, Petr WEISS a Ondřej TROJAN. *Sexuální zneužívání dětí a sexuální násilí: sborník z konference East - West, Praha 1996*. Praha: Jan, 1997. ISBN 80-85529-31-9.

ELLIOTOVÁ, M. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál, 1995. 173 s. ISBN 80-7178-034-0.

GRIVNA, Tomáš; ŠÁMAL, P. *Zákon o obětech trestných činů*. Ministerstvo spravedlnosti, portál ASJA, asistenční systém Justiční akademie, zveřejněno, 2013, 15.10.

HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-64-4.

HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0467-6.

CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-739-6.

JANEBOVÁ, Radka. *Teorie a metody sociální práce – reflexivní přístup*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1.vyd. 2014. 120 s. ISBN 978-80-7435-374-1.

JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. Komentátor. ISBN 978-80-7502-016-1.

KOLÁŘOVÁ, Alena. *Dítě - účastník trestního řízení, sexuálně zneužívané, týrané a zanedbávané dítě z pohledu policie: Mravnostní trestná činnost páchaná na dětech z pohledu policie. Aktuální trendy ve výchovném poradenství: sborník příspěvků ze semináře*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012, , 13-15. ISBN 978-80-7372-883-0.

KVĚTENSKÁ, Daniela. Možnosti podpory obětí násilných trestných činů v průběhu trestního řízení. In TAUCHE, Jaromír, SCHELLE, Karel et al. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. Ostrava: KEY Publishing, s. r. o, 2015. ISBN 978-80-7418-248-8.

MACFARLANE, Kee; WATERMAN, Jill; CONERLY, Shawn; DAMON, Linda; DURFEE, Michael; LONG, Suzanne. *Sexual abuse of young children*. 1. vyd. New York: The Guilford Press, 1986, s. 213-219. ISBN 0-89862-675-7.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015, 190 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5309-6.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016, 166 s. ISBN 978-80-246-3336.

MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

MATIÁŠEK, Jan; SOUKUP, Jaroslav; BÁRTA, Bohumil. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968, s. 46. ISBN 505-21-865.

MILLER, Seumas; GORDON, Ian A. *Investigative ethics: Ethics for police detectives and criminal investigators*. John Wiley&Sons, 2014.

MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 469. ISBN 80-7179-878-9.

MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 460-462. ISBN 80-7179-878-9.

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Vybrané kapitoly z kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2008, ISBN 80-7357- 026-2.

QUAYLE, Ethel; TAYLOR, Max. *Childpornography: An internet crime*. Routledge, 2004.

ŠEDIVÁ, Marie. *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*. V Praze: Bílý kruh bezpečí, 2007. ISBN 978-80-239-9449-0.

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. ISBN 978-80-86991-27-6.

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. 816 s ISBN 978-80-262-0696-5.

WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0929-5.

WIDOM, Cathy Spatz; AMES, M. Ashley. *Criminal consequences of childhood sexual victimization*. *Child abuse & neglect*, 1994, 18.4: 303-318.

ZAPLETAL, Jiří. (2008a). Mravnostní kriminalita. In O. Novotný & J. Zapletal. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 303 -323. ISBN 80-8642-08-4.

Elektronické zdroje:

Bezpečný internet. [online]. 2018 [cit. 2018-1-2]. Dostupné z <http://www.bezpecnyinternet.cz/>

Bílý kruh bezpečí. [online]. 2009 [cit. 2018-1-12]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/>

Co potřebují oběti trestných činů. [online]. 2018 [cit.2018-25-12] Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=910>

Celoevropská kampaň #SayNo!. Prevence kriminality[online]. 2019 [cit.2019-25-2] Dostupné z:<http://www.prevencekriminality.cz/projekty/dobra-praxe/startuje-nova-celoevropska-kampan-proti-zneuzivani-deti-online-sayno-540cs.html>

Dětské krizové centrum, [online] 2019 [cit, 2019-3-4]. Dostupné z: <http://www.ditekrize.cz/>

Horká linka, [online] 2018 [cit, 2019-9-10]. Dostupné z <http://www.horkalinkaczi.cz/index.asp>

Kyberkriminalita. [online]. 2019 [cit.2019-16-3]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx?q=Y2hudW09Mw==>

Kyberkriminalita. [online]. 2019 [cit.2019-16-3]. Dostupné z: <https://cc.bingj.com/cache.aspx?q=trestn%C3%BD+kybernetick%C3%BD+kriminalita+po%C4%8D%C3%ADta%C4%8Dov%C3%BD+kyberprostor&d=4>

NOMIA Z. S. Nomiahk.cz: naše projekty. [online]. 2018 [cit. 2018-5-9]. Dostupné z: <http://nomiahk.cz/>

Oběť trestného činu a poškozený v trestním řízení. Policie české republiky. [online]. 2018 [2018-28-12]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/obet-trestneho-cinu-a-poskozeny-v-trestnim-rizeni.aspx>

Poradna e-bezpečí. [online]. 2018 [2018-3-5]. Dostupné z: <http://poradna.e-bezpeci.cz/>

Prevence kriminality v České republice. [online]. 2017 [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/projekty/dobra-praxe/startuje-nova-celoevropska-kampan-proti-zneuzivani-deti-online-sayno-540cs.html>

Seznam se bezpečně [online]. 2018 [cit. 2018-15-12]. Dostupné z: (<https://www.stream.cz/porady/seznam-se-bezpecne>)

Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [online]. 2018 [cit. 2018-25-12]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=6115&d=330753>

Rodičovská linka. [online]. 2018 [cit. 2018-18-10]. Dostupné z: <http://www.rodicovskalinka.cz/>

Sayno!, Policie České republiky.[online]. 2018 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sayno-celoevropska-kampan-proti-internetovemu-sexualnimu-natlaku-a-vydirani-deti-rekni-ne.aspx>

Sociální práce. [online] 2018 [cit, 2018-28-12]. Dostupné z <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=761>

Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online] 2018 [cit, 2018-12-4]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

Stoponline [online] 2018 [cit, 2018-9]. Dostupné z: <https://www.stoponline.cz/stoponline/>

Zákon č.45/2013 Sb., o obětech trestných činů In: Zákon pro lidi. [online]. 2018 [cit. 2018-5-12]. Dostupné z :<https://zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační službě In: Zákon pro lidi. [online]. 2018 [cit. 2018-5-12]. Dostupné <https://zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>

Seznam příloh

Příloha 1: Přepis rozhovoru.....	II
----------------------------------	----

Příloha 1: Ukázka přepisu rozhovoru

Výzkumník: „*Jaké jsou podle vás hlavní rozdíly mezi prací s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů a dospělými oběťmi mravnostních trestných činů?*“

Informant: „*Podle mě to jsou markantní rozdíly, už samotná práce s dětmi je něco jiného než s dospělými.*“

Výzkumník: „*A jak byste popsala specifika vaší práce s dětskými oběťmi mravnostních trestných činů?*“

Informant: „*No specifika, dalo by se říct, že pociťuji v tomto případě větší tlak třeba na to, abych důsledně vyhodnocovala situaci dítěte a tím včas detekovala případy, kdy už nemůžu ponechat další vývoj situace jenom v rukou dítěte. Musím umět odhadnout, kdy mám oslovit další subjekty k řešení dané situace, tím myslím, ať už třeba kolegy z ospodu, rodinu dítěte, lékaře apod.*“

Výzkumník: „*Lze a případně jak podle vás nastavit prevenci na snížení mravnostních trestných činů páchaných na dětech?*“

Informant: „*Podle mě v tomhle hraje velkou roli už výchova dítěte, myslím si, že už děti ve školce by se měly učit o základních pravidlech co se týče tyhle problematiky. Apelovala bych víc na rodiče, aby si víc všímali dětí a zajímali se co děti dělají.*“

Výzkumník: „*Takže si myslíte, že s prevencí by se mělo začít už v útlém věku dítěte?*“

Informant: „*No určitě, právě v takovém věku se dítě nejvíce učí a stanovuje si určitá pravidla a podobně, takže zahájení včasné informovanosti o tyhle problematice je dost důležitý, řekla bych až zásadní. A spolupráce s rodiči je taky dost zásadní, kolikrát si myslí, že oni vědí všechno nejlíp a kolikrát vidím, že jim to, co říkám, jde jedním uchem sem a druhým ven, nebo se mi kolikrát stalo, že jsem cítila, jak na mě pohlížejí z vrchu.*“

Výzkumník: „*A jaké tedy využíváte formy pomoci, když už k tomu dojde a vy pracujete s dětskou obětí mravnostního trestného činu?*“

Informant: „*Nemůžu říct konkrétní metodu, je to taková kombinace psychologicky, terapeutický, lékařský a tak pomoci. Tohle je hodně individuální, nejvíce ale spolupracuju s psychologem, když k takovým činům dojde. A hlavně je, si myslím, dost zásadní včasný zahájení pomoci klientovi.*“

Výzkumník: „A jaké jsou vaše kompetence při poskytování pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů?“

Informant: „Tak, kompetence jsou dány přesně v mé práci, toho se držím, to, co dělám. Jak jsem říkala, kompetence mám takové, že poskytuju sociální poradenství, psychologickou pomoc, zajišťuji přísun právník informací, a tak.“

Výzkumník: „A jak hodnotíte systém pomoci dětským obětem mravnostních trestných činů?“

Informant: „Tak já vím, že třeba hodně mejh kolegů si stěžuje ale já... vidím ale v celém systému světlko naděje, nebo aspoň mi to tak přijde, že to je na dobré cestě a celkově se ten systém posouvá kupředu, máme zákon o obětech a tak. Ten systém mi teda přijde docela efektivní, všechno to je ale o lidech.“